

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Turvallisten rajojen sisällä tiellä aikuisuuteen -yhdessä

Opas omaohjaajatyön tueksi Metsäpirtin lasten- ja nuortenkodin
työntekijöille

Tuija Ung

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
(210 op)

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Koulutuksen nimi

Tekijät: Tuija Ung
Opinnäytetyön nimi: Turvallisten rajojen sisällä tiellä aikuisuuteen - yhdessä
Sivumäärä: 40 ja 44 liitesivua
Työn ohjaaja(t): Eeva Mäntylä
Työn tilaaja(t): Metsäpirtin lasten- ja nuorten koti Oy

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jonka tavoitteena on selvittää omaohjaajatyötä Metsäpirtin lasten- ja nuorten kodissa sekä ohjaajien että nuorten mielipiteet huomioiden. Tutkimuksessa aineiston keräsin tekemällä kyselyn seitsemälle ohjaajalle ja neljälle nuorelle. Tutkimuksen tarkoituksena oli tuoda lasten ja ohjaajien kokemukset esiin omaohjaajatyöstä ja niiden avulla mahdollistaa omaohjaajuuden kehittäminen Metsäpirtillä.

Omaohjaajatyö lastensuojelussa on nuoren suunnitelmallista ja järjestelmällistä kasvattamista. Omaohjaajalla on tietyissä rajoissa vastuu nuoren kasvattamisesta yhdessä työkavereidensa ja nuoren hoidossa mukana olevien asiantuntijoiden kanssa. Omaohjaajalla on kuitenkin yleensä päävastuu nuoresta.

Kyselyiden keskeisinä tuloksina ilmeni, että niin työntekijät kuin nuoretkin kokivat omaohjaajatyön tärkeäksi. Omaohjaajatyössä tärkeimpinä asioina koettiin yhdessä toimiminen nuoren kanssa ja luottamuksen löytäminen. Johtopäätöksenä voi kertoa, että omaohjaajatyö koettiin tärkeänä ja merkittävä menetelmänä lastensuojelutyössä.

Kokosin opinnäytetyöni produktina omaohjaajatyöoppaan Metsäpirtin ohjaajille omaohjaajatyön tueksi. Työn tilaaja sai omaohjaajatyön tueksi omaohjaajaoppaan, jossa käsitellään erilaisia tärkeitä teemoja omaohjaajatyön kannalta, nostetaan esille nuorten ja ohjaajien ajatuksia omaohjaajatyöstä sekä esitellään erilaisia menetelmiä ja tukikysymyksiä omaohjaajatyöskentelyyn.

Asiasanat: Lastensuojelu, osallisuus, työmenetelmä, omaohjaaja

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Name of the Degree Programme

Author: Tuija Ung
Title: Within safe boundaries on the road to adulthood- together
Number of Pages: 40 and 44 attachment pages
Supervisor(s): Eeva Mäntylä
Subscriber(s): Lasten- ja nuorten koti Metsäpirtti

The objective of this thesis was to study personal instruction work in a private orphanage named Metsäpirtti taking into account the opinions of both the instructors and children. The study was carried out as a questionnaire survey for seven instructors and four children. The purpose of this high-quality study was to highlight the experiences of the participants about personal instruction work and by given that, improve it.

The respondents stated that both the employees and the children found personal instruction work important, highlighting things such as gaining trust and acting together. Overall, the inference is obvious that personal instruction work was experienced as an important and significant method in child welfare.

The thesis was created as a personal instruction work guide for Metsäpirtti's instructors. The guide presents various different themes from the point of view of personal instruction work bringing up the thoughts of both the employees and children. Furthermore, different methods and supporting questions about personal instruction work are being explained also.

Keywords: child welfare, participation, working method

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	TILAAJAN ESITTELY	7
2.1	Metsäpirtin lasten- ja nuortenkoti	7
2.2	Opinnäytetyön tarve ja tavoite	9
3	NUORI LASTENSUOJELUN ASIAKKAANA.....	10
3.1	Lastensuojelu ja sijaishuolto	10
3.2	Avohuollon tukitoimet.....	11
3.3	Kiireellinen sijoitus.....	12
3.4	Huostaanotto	13
4	OMAOHJAAJATYÖ LASTENSUOJELUSSA.....	14
4.1	Omaohjaajatyö.....	14
4.2	Luottamussuhteen ja vuorovaikutuksen tärkeys omaohjaajatyössä	15
4.3	Nuoren osallisuus lastensuojelutyössä.....	16
5	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN.....	18
5.1	Tutkimusmenetelmä.....	18
5.2	Aineiston keruu.....	20
6	AINEISTON ANALYYSI	22
6.1	Omaohjaajan ja nuoren välinen suhde.....	23
6.2	Omaohjaajan toimenkuva	24
6.3	Omaohjaajatyön merkitys	26
6.4	Omaohjaajatyön kehittäminen.....	29
7	OMAOHJAAJAOPPAAN ESITTELY.....	31
7.1	Opas omaohjaajuudesta Metsäpirtin työntekijöille.....	31
7.2	Oppaan sisältö	32
7.3	Ideasta oppaaksi	33
8	POHDINTA.....	34
	LÄHTEET	38
	LIITTEET	40

1 JOHDANTO

Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen mukaan kodin ulkopuolelle oli vuoden 2018 aikana sijoitettuna kaikkiaan 18 544 lasta ja nuorta. Lukumäärä kasvoi 2,6 prosenttia edellisestä vuodesta. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2019.) Lastensuojelun tilasta on Suomessa oltu huolissaan jo pitkään, sillä lastensuojeluilmoitusten määrät ovat kasvaneet hurjaa vauhtia. Myös avo- ja sijaishuollon lukumäärät ovat kasvaneet, mistä johtuu kova asiakaspaine lastensuojelussa sekä pätevistä sosiaalityöntekijöistä on pulaa. Tilanteen vakavuuteen vaikuttaa viime vuosina sattuneet perhesurmat. Esimerkkinä tästä 8-vuotias lapsi Helsingissä, joka oli perheessään toistuvien pahoinpitelyjen ja laiminlyöntien kohteena ja sai sen vuoksi surmansa keväällä 2012. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 5.)

Tuotan opinnäytetyönäni Utajärvellä sijaitsevan Metsäpirtin lasten- ja nuortenkodin työntekijöille oppaan omaohjaajuudesta. Oppaan tavoitteena on tuoda uusia toimintatapoja ja työkaluja omaohjaajatyöhön, jota Metsäpirtillä tehdään. Tavoitteena on osallistaa ohjaajia ja nuoria tuomaan mielipiteensä esille omaohjaajatyöstä. Omaohjaajatyötä on tehty Metsäpirtillä lähes koko sen olemassaoloajan, mutta vasta viimeisen vuoden aikana siihen on alettu panostamaan ja siihen on keksitty uusia menetelmiä ja toimintatapoja. Oppaan tavoitteena on yhä edelleen tuoda uusia näkökulmia, toimintatapoja ja menetelmiä omaohjaajatyöhön sekä kehittää jo olemassa olevaa omaohjaajatyötä.

Lastensuojelua uudistetaan parhaillaan keskellä valtavaa toimintaympäristön murrosta. Liikkeessä ovat niin rakenteet, lainsäädäntö, eri ammattilaisten välinen yhteistyö kuin ymmärrys vaikuttavista työskentelytavoistakin. Murrosvaiheessa lapsiperhepalveluiden ja lastensuojelun muutostyötä on tehty osana laajaa kansallista hallituksen kärkihanketta, Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa, LAPE-ohjelmaa. Hallituksen Lape-kärkihankkeessa lastensuojelua kehitetään enemmän asiakaslähtöiseksi toiminnaksi (Petrelius & Eriksson 2018, 4.)

Myös omaohjaajatyötä on vaadittu kehittämään lastensuojelun saralla enemmän asiakaslähtöisemmäksi. Eri palveluntuottajien kilpailutukset määrittelevät omaohjaajatyölle raamit. Oulun palveluntuottajien kilpailutus vaatii omaohjaajatyön olevan vuorovaikutuksellista ja luottamusta vahvistavaa, jonka myötä mahdollistetaan nuorelle psyykkinen eheytyminen ja oman identiteetin vahvistuminen. Omaohjaajan tehtävän pitäisi olla mahdollisimman pysyvä, jotta luottamussuhde nuoreen saadaan luotua. (Oulun lastensuojelun ostopalveluiden kilpailutus 2018.)

Kun lapsi tai perhe joutuu lastensuojelun asiakkaaksi, vaikuttaa lastensuojelun tarpeeseen lapsen ja perheen elämäntilanne. Lastensuojelutarpeeseen vaikuttaa tämän lisäksi myös se, kuinka lastensuojelu ja muut palvelut voivat olla avuksi. Yksittäisten työntekijöiden toiminta ei kuitenkaan voi olla pelkästään täysi tuki ja apu autetuksi tulemisen kokemuksista, vaan se vaatii myös työyhteisöjen ja organisaatioiden panosta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 19.) Valitsin omaohjaajatyön kehittämisen aiheekseni, koska on tärkeää, että omaohjaajatyötä tehdään, siihen panostetaan ja se on tavoitteellista. Omaohjaaja voi olla nuoren ainut turvallinen ja luottamuksellinen aikuinen hänen koko elämänsä aikana. Monet lastensuojelun asiakkaana olevat lapset ja nuoret tulevat vaikeista elämäntilanteista. Heillä on syynsä joutua lastensuojelun asiakkaiksi, jolloin olisi tärkeää, että nuori saa parhaan mahdollisen tarvitsemansa tuen ja avun omaohjaajaltaan.

Kun uudistetaan lastensuojelun sekä lasten ja perheiden palveluja, täytyy kiinnittää huomiota resursseihin, lainsäädäntöön sekä käytettäviin työmenetelmiin, -käytäntöihin ja työntekijöiden osaamiseen. Näiden ongelmien ratkaisu vaatii sitä, että useaa eri osa-aluetta kehitetään samanaikaisesti ja pyritään yhteen sovittamaan nämä huolellisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 19.) Aikuisten tuottaman tiedon pohjalta luodut työkäytännöt saavat uusia näkökulmia, kun lapsen maailmaa avataan lapsen kokemuksista käsin (Hotari, Oranen & Pösö 2013, 123). Olen ottanut oppaassa huomioon sekä työntekijöiden että lastensuojeluyksikön nuorten mielipiteitä ja ajatuksia omaohjaajatyöstä.

Opinnäytetyöni toisessa luvussa esittelen työni tilaajan, kerron sen toiminnasta ja tuon esille opinnäytetyöni tarpeet ja tavoitteet. Tämän jälkeen kolmannessa luvussa kerron lastensuojelusta ja sijaishuollon eri muodoista; avohuollon tukitoimista, kiireellisestä sijoituksesta ja huostaanotosta. Neljännessä luvussa perehdyn omaohjaajatyöhön lastensuojelussa, luottamuksen ja vuorovaikutuksen merkitystä omaohjaajatyössä sekä lasten ja nuorten osallisuutta lastensuojelussa. Viides luku koostuu siitä, kuinka toteutin opinnäytetyöni, mitä tutkimusmenetelmää käytin ja kuinka keräsin aineiston siihen. Kuudennessa luvussa analysoin aineiston. Olen eritellyt sen neljään eri teemaan; omaohjaajan ja nuoren välinen suhde, omaohjaajan työnkuva, omaohjaajatyön merkitys ja omaohjaajatyön kehittäminen. Seitsemännessä luvussa kuvataan omaohjaajatyön tueksi laadittua opasta ja lopuksi pohdin omaohjaajatyötä saamani aineiston perusteella ja tuon esille kehitysideoita.

2 TILAAJAN ESITTELY

2.1 Metsäpirtin lasten- ja nuortenkoti

Metsäpirtti on yksityinen ja kodinomainen lasten- ja nuortenkoti, joka tarjoaa 7 sijoitusnuorelle turvallisen ja vastuullisen kasvuympäristön. Metsäpirtin toiminta-ajatukseksi toimivat turvalliset rajat, luotettava sekä johdonmukainen kasvatusta ja ohjausta, jotka tukevat nuoren kasvua kohti aikuisuutta. Metsäpirtillä työntekijät ohjaavat nuorta kantamaan vastuun omasta elämästään ja tekemisistään sekä arvostamaan itseään ja muita. Nuorta autetaan vahvistamaan omaa positiivista minäkuvausta ja itsetuntoa. Nuorta autetaan myös löytämään omat vahvuudet erilaisten onnistumisien kautta. Metsäpirtin arkeen kuuluu nuorille arkipäivän toiminnat (mm. kodinhoitotyöt ja piha-työt), joilla opetetaan nuorta työtoimintaan ja itsenäistymiseen. Metsäpirtti sijaitsee Utajärvellä n. 2800 asukkaan kunnassa. (Metsäpirtti 2019.)

Metsäpirtin lasten- ja nuortenkoti on vuonna 2001 perustettu yksityinen lastensuojelulaitos, jonka omistajana toimii pariskunta. Nuoren kasvatuksessa ja ohjauksessa käytetään tukena hoito- ja kasvatussuunnitelmaa. Metsäpirtin tunnuslauseena kuuluukin ”turvallisten rajojen sisällä tiellä aikuisuuteen -yhdessä”, joka esiintyy myös opinnäytetyöni nimessä. (Metsäpirtti 2019.)

Metsäpirtin arvoihin kuuluu lapsikeskeisyys, kodinomaisuus, oman itsensä ja toisen kunnioittaminen, yhteisöllisyys, johdonmukaisuus, jatkuvuus ja yksilöllisyys. Metsäpirtin toiminnassa otetaan vahvasti huomioon myös sijoitetun lapsen perhe ja tukiverkosto. Perhe pidetään ajan tasalla mm. nuoren edistymisestä ja koulunkäynnistä. Loma-ajat ja -säännöt pyritään suunnittelemaan yhdessä nuoren perheen kanssa. (Metsäpirtti 2019.) Metsäpirtti tekee myös perhetyötä ostopalveluna.

Jokaisella nuorella, joka on Metsäpirtillä, on mahdollisuus jälkihuoltoon. Metsäpirtillä on kaksi itsenäistymisasuntoa. Mikäli nuori lähtee opiskelemaan toiselle paikkakunnalle, pyritään nuorelle hankkimaan asunto opiskelupaikkakunnalta tai läheltä opiskelupaikkakuntaa. Vuokran maksaa joko nuori itse tai Metsäpirtti riippuen siitä, mikälainen jälkihuolto nuorelle räätälöidään. Metsäpirtti auttaa nuorta itsenäistymisen vaikeissa asioissa, joita nuori ei ole vielä tottunut hoitamaan kuten laskujen maksamisessa, lääkäri käynneissä, kelan asioiden selvittelyssä ja muissa kodinhoidollisissa askareissa. Tukikäynneillä nuoren luona käydään säännöllisesti ja nämä sovitaan aina erikseen yhdessä nuoren kanssa. Metsäpirtin jälkihuolto on tapauskohtaista ja se räätälöidään yhteistyössä nuoren, nuoren perheen ja sijoittajakunnan kanssa. (Metsäpirtti 2019.)

Nuoren siirtyessä jälkihuoltoon Metsäpirtti panostaa edelleen vahvasti perhe- ja verkostotyöhön. Nuoren vanhempiin ollaan edelleen yhteydessä viikoittain ja autetaan heitä nuorten itsenäistymisen kanssa, mikäli se on tarpeen. (Metsäpirtti 2019.) Olen itse työskennellyt Metsäpirtillä neljä vuotta. Henkilökuntaan kuuluu minun lisäkseni 10 muuta henkilöä. Henkilökunta on koulutukseltaan yhteisöpedagogeja, sosio-

nomeja, nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja, psykoterapeutti, toimintaterapeutti sekä kasvatustieteiden kandidaatti. Henkilökunta on käynyt myös muita lisäkoulutuksia alaan liittyen. (Metsäpirtti 2019.)

2.2 Opinnäytetyön tarve ja tavoite

Opinnäytetyöni tarve oli Metsäpirtillä ajankohtainen, sillä omaohjaajatyö on ollut toiminnassa Metsäpirtillä koko sen olemassa oloajan, mutta omaohjaajatyöhön ei ole panostettu juurikaan tai se ei ole toteutunut toivotulla tavalla. Omaohjaajatyö on pääsääntöisesti ollut Metsäpirtillä tähän asti vain sitä, että nuorelle on nimetty omaohjaaja, jonka kanssa nuori on halutessaan voinut keskustella ja viettää aikaa. Omaohjaajan tehtävänä on ollut olla nuoren ensisijainen luottamushenkilö ja henkilö, joka tietää nuorensa asiat, mutta tämä ei ole juuri toteutunut tai tämä ei ole ollut tavoitteellista eikä siihen ole ollut oikeanlaisia menetelmiä.

Omaohjaajatyöhön on alettu viimeisten vuosien aikana panostamaan enemmän ja sitä on kehitetty. Siihen on keksitty uusia toimintatapoja ja menetelmiä, kuinka omaohjaajatyötä voitaisiin tehdä. Omaohjaajan tehtävänä on perehtyä nuoren asioihin kokonaisvaltaisesti ja pitää myös toiset työntekijät ajan tasalla nuoren asioista. Omaohjaaja toimii nuoren ja hänen lähiverkostonsa yhteyshenkilönä. Omaohjaajan täytyy käydä nuoren kanssa vähintään kerran työvuorolistan aikana yksilöohjaus, jossa kartoitetaan nuoren tavoitteita. Omaohjaajan kuuluu pitää ajan tasalla nuoren asiakirjat ja tekee nuoren kanssa esitietolomakkeen ja hoito- ja kasvatussuunnitelman. Menetelminä Metsäpirtillä on käytössä tällä hetkellä tulevaisuuden muistelmät, SMART-tavoitteet, ketjuanalyysi, ratkaisukeskeinen tammi sekä lapset puheeksi- menetelmä. Niinpä näin ajankohtaisena tuottaa Metsäpirtin ohjaajille omaohjaajaoppaan, josta saa edelleen uusia työkaluja omaohjaajatyön tekemiseen.

Aloin puhumaan talvella 2019 Metsäpirtin toimitusjohtajalle, että aiheeni omaohjaajuudesta voisi olla ajankohtainen ja hyvä aihe tehdä opinnäytetyöni. Metsäpirtillä pidettiin ideaani hyvänä ja sain todella vapaat kädet alkaa tuottamaan opasta. Tavoitteeni omaohjaajaoppaalle on, että omaohjaajatyötä pystyttäisiin kehittämään edelleen ja siihen saataisiin uusia näkökulmia ja työkaluja. Tavoitteena on myös, että omaohjaajatyöstä tulisi tavoitteellisempaa ja yksilöllisempää.

Olen itse myös päässyt Metsäpirtillä tekemään omaohjaajatyötä 4 vuoden työhistoriani aikana, joten olen siinä mielessä hyvässä asemassa opinnäytetyötä tehdessäni, että olen päässyt itse usean vuosien ajan tekemään omaohjaajatyötä ja näin ollen voin peilata myös omia kokemuksiani. Yhtenä tavoitteenani on osallistaa myös nuoria ja Metsäpirtin työntekijöitä kehittämään omaohjaajatyötä ja tuomaan mielipiteensä esille siitä. Tutkielman tavoitteena on kerätä lastensuojelulaitokseen sijoitetuilta nuorilta mielipiteitä ja kokemuksia omaohjaajatyöstä Metsäpirtillä kyselyn avulla.

3 NUORI LASTENSUOJELUN ASIAKKAANA

3.1 Lastensuojelu ja sijaishuolto

Lastensuojelun tarkoitus on auttaa lapsia ja perheitä ja tavoitteena olisi, että lapsi ja perhe pysyisivät yhdessä. Jos vanhemmat eivät kuitenkaan pysty huolehtimaan lapsesta tai lapsi tekee sellaisia asioita, jotka ovat hänelle haitaksi, on lastensuojelun tehtävä suojella lasta ja turvata lapsen tilanne. Kunnat vastaavat lastensuojelun toteuttamisesta ja sosiaalityöntekijät arvioivat lastensuojelun tarpeen. Lastensuojelulaki on kuitenkin se, joka määrää mitä ja miten lastensuojelua tulee toteuttaa. Laki velvoittaa työntekijöitä, joten he joutuvat joskus tekemään vaikeita päätöksiä, joihin lapsi tai lapsen huoltaja ei ole tyytyväinen. (Lastensuojelun keskusliitto 2011, 12.)

Sijaishuollon palveluista suurimman osan tuottaa yksityinen sektori eli yrityspohjaiset toimijat tai järjestöt. Julkinen sektori tuottaa enää vain pienen osan. Palveluntuottajien määrä on kuitenkin kasvanut. Tämä on edesauttanut sijaishuoltomarkkinoiden syntyä ja kiihdyttänyt kilpailua alan toimijoiden keskuudessa. (Puustinen-Korhonen & Pösö 2010.)

Lastensuojelulain tarkoitus on oikeuttaa lapselle turvallinen kasvuympäristö, taata tasapainoinen ja monipuolinen kehitys sekä luoda mahdollisuus erityiseen suojeluun. (Lastensuojelulaki 417/2007 1:1 §.) Lastensuojelulaissa on painotettu, että lapsen etu on otettava huomioon ensisijaisesti kaikissa viranomaisten toimenpiteissä sekä korostettu lapsen oikeutta osallistumiseen ja erityiseen suojeluun. (Räty 2017, 1.)

Metsäpirtillä toiminta on korjaavaa työtä. Metsäpirtillä sijoitus voi olla avohuollon tukitoimena, kiireellisenä sijoituksena tai huostaan otettuna toteutettu. Seuraavissa osioissa avaan hieman näitä käsitteitä.

3.2 Avohuollon tukitoimet

Sosiaalihuollosta vastaavan on ryhdyttävä avohuollon tukitoimenpiteisiin, jos lastensuojelun tarve on todettu. Avohuollon tukitoimilla pyritään tukemaan ja edistämään lapsen myönteistä kasvua ja kehitystä. Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on myös vahvistaa ja tukea heidän kasvatuskykyä ja mahdollisuuksia, jotka ovat vastuussa lapsen kasvattamisesta. Tukitoimia toteutetaan yhdessä lapsen vanhempien ja huoltajien kanssa mikäli siihen on mahdollisuus. (Lastensuojelulaki 417/2007 7:34 §.)

Lastensuojelun avohuollon tukitoimia on monia. Lastensuojelun asiakkuudessa olevalle perheelle on järjestettävä tuen tarpeisiin perustuva asiakassuunnitelma, jossa otetaan huomioon avohuollon tukitoimia, joita perhe tai lapsi tarvitsee. Tukitoimina voidaan tarjota tukea perheen ja lapsen ongelmatilanteiden selvittämiseen. Avohuollon tukitoimena voidaan myös tarjota taloudellista tai muuta tukea koulunkäyntiin,

ammatin tai asunnon hankkimiseen, työhön sijoittumiseen ja harrastuksiin. Lasta ja perhettä voidaan auttaa mm. järjestämällä perhekuntoutusta, tehostettua perhetyötä perheeseen tai lapsen kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluita. (Lastensuojelulaki 417/2007 7:36 §.)

Lapsi voidaan sijoittaa avohuollon tukitoimena myös laitoshoitoon tai kuntouttavaan perhehoitoon yhdessä vanhempansa, huoltajansa tai muun hänen hoidostaan ja kasvatuksestaan vastaavan henkilön kanssa. Jos lasta ei voida sijoittaa yhdessä huoltajansa kanssa, voidaan lapsi sijoittaa hetkellisesti myös yksin avohuollon tukitoimena. Sijoitus voidaan tehdä, jos sijoitus on tarpeen esimerkiksi lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi, lapsen kuntouttamiseksi tai lapsen huolenpidon järjestämiseksi, jos lapsen huoltaja ei voi huolehtia lapsesta esimerkiksi sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi. (Lastensuojelulaki 417/2007 7:37 §.)

Lapsen yksin sijoittamiselle ei ole asetettu laissa mitään ikärajaa. Tärkeää on kuitenkin saada lapsen huoltajan sekä 12 vuotta täyttäneen lapsen kirjallinen tai suullinen suostumus sijoitukselle. Mikäli suostumusta ei saada, ei avohuollon tukitoimena tehtyä sijoitusta voida tehdä. (Räty 2017, 325.) Lasta ei voi kuitenkaan sijoittaa avohuollon tukitoimena useaa kertaa ellei lapsen etu vaadi lyhytaikaista sijoitusta uudelleen. Avohuollon tukitoimena sijoitetun lapsen sijoituksen jatkamisen edellytykset ja sen vaihtoehdot on arvioitava kolmen kuukauden kuluttua sijoituksen alkamisesta. (Lastensuojelulaki 417/2007 8:37 §.)

3.3 Kiireellinen sijoitus

Lapsi on otettava kiireelliseen sijoitukseen momentin 38 mukaan mikäli lapsi on välittömässä vaarassa. (Lastensuojelulaki 417/2007 8:38 §.) Kiireellisen sijoituksen perusteeksi katsotaan mikäli lapsen huolenpidossa havaitaan puutteita tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat lapsen kasvua, kehitystä tai terveyttä. Sijoituksen perusteena voi olla myös jos lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä tai

tekemällä rikollisen teon. (Lastensuojelulaki 417/2007 9:40 §.) Kyse on yleensä akuuttilanteista, jolloin asiaa ei voida tilanteen tai lapsen etu huomioon ottaen selvittää. Kiireellisen sijoituksen syynä voi olla esimerkiksi kodin olosuhteissa olevat akuutit ongelmat tai lapsen hoidosta vastuussa olevien aikuisten käyttäytyminen tai menettely. (Räty 2017, 344.)

Kiireellisestä sijoituksesta päättää viranhaltija, jonka päätöksen mukaan kiireellinen sijoitus voi kestää enintään 30 vuorokautta. Kiireellinen sijoitus voi kuitenkin jatkua ilman erillistä päätöstä yli 30 vuorokautta mikäli määrätty viranhaltija tekee 30 päivän kuluessa kiireellisen sijoituksen alkamisesta huostaanottoa koskevan hakemuksen hallinto-oikeudelle tai huostaanottoa koskeva asia on jo vireillä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa. (Lastensuojelulaki 417/2007 8:38 §.)

3.4 Huostaanotto

Huostaanoton ja kiireellisen sijoituksen perusteet ovat samat. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on otettava lapsi huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto, mikäli lapsen huolenpidossa havaitaan puutteita tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat lapsen kasvua, kehitystä tai terveyttä. Sijoituksen perusteena voi olla myös jos lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä tai tekemällä rikollisen teon on lapsi otettava huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto. Huostaanottoon ja sijaishuoltoon voidaan ryhtyä vain, jos sijaishuollon on todettu olevan lapsen edun mukaista eikä avohuollon tukitoimet ole olleet lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi mahdollisia tai sopivia eikä ne ole riittäviä. (Lastensuojelulaki 417/2007 9:40 §.)

Huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskevat asiat valmistee nuoren asioista vastaava sosiaalityöntekijä yhteistyössä toisen sosiaalityöntekijän tai jonkun muun lastensuojeluun perehtyneen työntekijän kanssa. (Lastensuojelulaki 417/2007 9:41 §.) Huostaanoton kesto on voimassa toistaiseksi. Kun huostassapidon ja sijaishuollon tarvetta ei enää ole, viranhaltijan tulee tehdä päätös huostassapidon lopettamisesta. Nuoren asioista

vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävä on arvioida huostassapidon jatkamisen edellytykset asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä. Huostassapidon jatkamisen edellytykset täytyy arvioida myös, kun se osoittautuu tarpeelliseksi tai silloin, kun nuori tai huoltaja hakee huostassapidon lopettamista. Muutoin huostassapito lakkaa nuoren tullessa täysi-ikäiseksi. (Lastensuojelulaki 417/2007 9:47 §)

4 OMAOHJAAJATYÖ LASTENSUOJELUSSA

4.1 Omaohjaajatyö

Omaohjaajatyö lastensuojelulaitoksessa tarkoittaa nuoren suunnitelmallista ja järjestelmällistä kasvattamista. Omaohjaajalla on tietyissä rajoissa vastuu nuoren kasvattamisesta. Hän ei kuitenkaan työskentele yksin, vaan yhteistyössä työkavereidensa ja nuoren hoidossa mukana olevien asiantuntijoiden kanssa. Omaohjaaja tarvitsee yhteistyökumppaneita hoito- ja kasvatussuunnitelman tekemiseen ja sen toteuttamiseen. Työryhmä osallistuu hoitoon ja kasvatukseen olemalla säännöllisessä vuorovaikutuksessa nuoren kanssa ja tekemällä nuoren kanssa hänen tarvitsemiaan asioita. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 101.)

Omaohjaajasuhde on henkilökohtainen tunneside korjaavassa hoidossa ja kasvatuksessa. Tunneside on molemminpuolinen ja vastavuoroinen nuoren ja omaohjaajan välillä. Omaohjaajan tehtävä on tarjota nuorelle huolenpitoa, turvallisuutta ja luotettavuutta ilman hylkäämisen halua. Omaohjaaja on nuorelle myös samaistumiskohde. Nuori käyttää omaohjaajaan voiman lähteenä omassa kasvussaan. Jotta tämä onnistuisi, täytyy nuoren ja omaohjaajan suhteessa olla positiivista tunnesidettä. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 101.)

Suhteiden merkitys on ihmiselle elintärkeää. Elämme ja rakennumme suhteissa. Suhteita luomalla on mahdollista korjata vanhoja opittuja malleja ja haitallisia suuntia elämässä. Hoidon piirissä panostetaan liian vähän suhteisiin, vaikka sen on tutkittu olevan ratkaiseva tekijä hoidon onnistumisessa. (Sudenlehti 2018, 49.)

Lastensuojelun piirissä olevien nuorten ja lasten oireilulle löytyy yleensä selitys siitä, että heillä on ollut puutteita suhteissa eri elämän kehitysvaiheissa. Puutetta kuvaa parhaiten vastavuoroisuuden puute. Lastensuojelussa keskeinen työkalu on suhdekeskeinen työ (esim. omaohjaajatyö), jossa on tärkeää löytää, nuoren hoidon lisäksi, nuoren ja perheen tilanteesta ne kohdat, joita voidaan korjata hyvällä vuorovaikutuksellisella suhteella. (Sudenlehti 2018, 51-52.)

4.2 Luottamussuhteen ja vuorovaikutuksen tärkeys omaohjaajatyössä

Luottamus on arkinen asia, jonka yleensä ymmärrämme intuitiivisesti. Sosiaalialalla työskennellään herkässä ihmissuhdetyössä. Kun ihmiset hakeutuvat avunpiiriin saattavat he usein olla epätietoisia tai hämmentyneitä omasta tilanteestaan ja tulevaisuudesta. Heille kaikille yhteistä ovat elämäntilanteeseen liittyvät luottamuksen ja epäluottamuksen kokemukset ja niiden antamat merkitykset. Kohtaaminen ja työskentely sosiaalialan ammattilaisen kanssa ovat heille aina uusi luottamuksen mahdollisuus tai epäluottamuksen riski. (Raatikainen 2015, 12.)

Luottamus on elinvoimaa lisäävä tekijä ihmissuhteissa. Luottamus lisää toivoa ja uskoa tulevaan. Kun ihmisellä on hyviä kokemuksia luotettavista ihmisistä, se voimistaa toivon tunnetta tulevaisuutta ajatellen. Luottamusta ja uskoa luova ilmapiiri ovat sosiaalialalla ensiarvoinen työn lähtökohta ja perusta. Luottamuksen saavuttaminen on hyvän työn tulos, mutta se vaatii myös asetettujen tavoitteiden saavuttamista. (Raatikainen 2015, 18.)

Asiakaslähtöisessä työssä korostetaan usein tasavertaista kohtaamista ja asiakaskeisyyden merkitystä (Mönkkönen 2007, 14). Vuorovaikutus sisältää yksilöiden, yhteisöjen, organisaatioiden ja kulttuurien välistä vuorovaikutusta. Se voi olla yhteistyötä, vallankäyttöä tai sosiaalisesti yhteisiä jaettuja sääntöjä ja sopimuksia. Lastensuojelutyössä puhutaan verkostoitumisesta, moniammatillisesta yhteistyöstä tai dialogisuudesta. (Mönkkönen 2007, 15.)

Vuorovaikutus on parhaimmillaan dialogia, jossa kaksi ihmistä ovat tasa-arvoisessa ja toista kunnioittavassa vuorovaikutuksessa keskenään. Se voi mahdollistaa uuden oppimisen. (Raatikainen 2015, 107.)

4.3 Nuoren osallisuus lastensuojelutyössä

Lastensuojelun keskusliiton tekemässä kyselyssä on selvinnyt, että useissa eri selvityksissä ja tutkimuksissa on tuotu esille havainto, että lasten ja nuorten mukaan heidän mielipiteitään kysytään liian harvoin. Lapset ja nuoret toivovat, että aikuiset kuuntelisivat heitä enemmän päätöksenteossa. Lapset ja nuoret ovat korostaneet myös sitä, että aikuiset eivät ota heidän vaikuttamistyötään vakavasti. (Hipp, Pollari & Luoma 2018, 6.) Osallisuuden käsitteet ovat laajoja ja monimuotoisia, joten nostan osallisuuden tässä kappaleessa lastensuojelutyön ja sosiaalipedagogiikan näkökulmasta.

Useissa selvityksissä ja tutkimuksissa on noussut esille, että lasten ja nuorten mukaan heidän mielipiteitään kysytään liian harvoin, ja lapset ja nuoret toivovat, että aikuiset kuuntelisivat heitä enemmän päätöksenteossa. Lapset kokevat, etteivät aikuiset ota heidän näkemyksiään tai vaikuttamistyötään vakavasti. (Hipp, Pollari & Luoma 2018, 4.)

Sosiaalipedagogisena käsitteenä osallisuus kuvaa ihmisen ja yhteisön välistä suhdetta ja sen luonnetta. Ajatellaan, että osallisuus toteutuu ihmisen ja yhteisön välillä, kun

ihminen on osa yhteisöä, toimii osana yhteisöä ja kokee olevansa osa yhteisöä.’ Suhteen katsotaan siis muodostuvan kolmesta osa-alueesta: johonkin kuulumisesta, osallistumisesta ja kuulumisen tunteesta. Osallisuuden toteutuminen edellyttää näitä kaikkia kolmea yhdessä. (Nivala & Ryyänen 2019, 138.)

Osallisuuden edellytyksenä osallistumisen merkitys katsotaan perustuvan vuorovaikutukselliseen ja suhteita luovaan luonteeseen. Osallisuuden kehittymisen kannalta on tärkeää, että yhteisön jäsen voi vaikuttaa yhteisön asioihin, tulla kuulluksi yhteisten asioiden päätöksenteossa ja kehittää yhteisön toimintaa. (Nivala & Ryyänen 2019, 138.)

Lasten oikeudesta osallisuuteen on säädetty laissa. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle. Sopimuksessa määritetään mm. aikuisten vallankäytön ja lasten yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien suhdetta. Lapsen oikeuksien sopimus määrittää julkisen vallan käyttäjiä takamaan lapselle mielipiteen ilmaisemisen ja osallistumisen heitä koskevissa asioissa. (Hotari, Oranen & Pösö 2013, 149). Lastenkodin tapaisessa paikassa ovat näkyvissä epäsymmetriset valtasuhteet, jolloin lasten ja nuorten osallisuuden toteutuminen vaatii organisaatiolta toimintatapoja ja rakenteita, jossa heillä on mahdollisuus ilmaista itseään ja tulla kuulluksi. (Moisio 2018, 15.)

Suomen perustuslaki taas määrittää, että lapsia pitää kohdella tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän täytyy saada vaikuttaa oman kehitystasonsa mukaan itseään koskeviin asioihin. (Perustuslaki 731/1999, 6§.) Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista säädetyn lain (812/2000, 8 §) mukaan lapsella on oikeus tasa-arvoiseen kohteluun ja vaikuttamiseen itseään koskevissa asioissa kehitystään vastaavalla tavalla. Lastensuojelulaki (417/2007, 20 §) puolestaan korostaa lapsen oikeutta osallisuuteen kaikissa lastensuojeluprosessin vaiheissa.

Lastensuojelussa lapsen osallisuudessa on kyse siitä, miten lapsi voi olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa työtä, jota hänen etunsa turvaamiseksi tehdään (Hotari, Oranen & Pösö 2013, 149). Osallisuus edellyttää sitä, että aikuinen kohtaa nuoren kunnioittavalla tavalla ja osaa työskennellä tämän kanssa. Nuorelle muodostuu tunne, että aikuinen on häntä varten: läsnä ja aidosti kiinnostunut. Nuori ei tarvitse kokemusten ja mielipiteidensä ilmaisuun lupaa aikuisilta vaan on tärkeää, että aikuiset kannustavat aktiivisesti nuorta kertomaan mielipiteensä ja kokemuksensa. (Barkman, Inkinen, Isoniemi & Vario 2017, 16.)

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytin opinnäytetyössäni aineistonkeruuna kyselylomaketta sekä lastensuojelulaitoksen työntekijöille että neljälle nuorelle. Tutkimusmenetelmäni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus.

Kysely tunnetaan survey-tutkimuksen menetelmänä, joka tarkoittaa sitä, että aineistoa kerätään standardoidusti ja siinä kohdehenkilöt muodostavat tietynlaisen perusjoukon (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 193.) Kyselymenetelmässä on sekä etuja että haittoja. Etuina ajatellaan olevan mm. se, että tutkimusaineistoa saadaan laajasti, se säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä, kysely voidaan lähettää monelle eri vastaajalle nopeasti sekä aineisto voidaan käsitellä nopeasti tallennettuun muotoon. Heikkouksina ajatellaan olevan se, ettei voida varmistua siitä, kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet kyselyyn, miten onnistuneita vastausvaihtoehdot ovat sekä, onko aihealue vastaajille kuinka hyvin selvillä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 195.)

Tutkimuksella on aina jokin tarkoitus tai tehtävä. Nämä ohjaavat tutkimusstrategisia valintoja, kun pohditaan mikä on tutkimusongelman muoto, onko se luonteeltaan kartoittava ja pyrkiikö se kuvaamaan tapahtumaa vai jotain ilmiön vaihtelevia ilmentymiä. Tutkimusta luonnehditaan yleensä neljän ominaisuuden perusteella. Tutkimus voi olla selittävä, kuvaileva, ennustava tai kartoittava. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 137-138.)

Kvalitatiivinen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä on monia. Kvalitatiivisen tutkimuksen ajatellaan olevan kokonaisvaltaista tiedonhankintaa, jossa aineisto kerätään todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedon keruun välineenä ja siinä käytetään analyysiä, jonka pyrkimyksenä on paljastaa odottamattomia asioita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 164.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan metodeja, joissa tutkittavien ääni ja mielipiteet pääsevät esille. Näitä metodeja ovat esimerkiksi teemahaastattelu, osallistuva havainnointi ja ryhmähaastattelut. Kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. Tutkimus toteutetaan yleensä joustavasti ja suunnitelmat voivat muuttua olosuhteiden mukaan. Tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 164.)

Tutkimusmenetelmänä tein sekä Metsäpirtin ohjaajille että neljälle eri nuorelle kyselyn omaohjaajuudesta. Kysely oli eri työntekijöille kuin nuorille. Vastaaminen kyselyyn tapahtui anonyymisti ja se oli kaikille vapaaehtoinen. Kyselymenetelmän valitsin siksi, koska olisi ollut todella aikaa vievää ja haastavaa haastatella kaikkia työntekijöitä kasvotusten. Anonyymina vastaaminen oli tärkeää säilyttää, jotta vastaajia ei tunnisteta.

Lastensuojelussa lapsia kohdataan ja lasten kanssa työskennellään erilaisilla menetelmillä. Haastattelu on usein käytetty menetelmä tiedon saamiseen ja jakamiseen, lapsen osallistamiseen ja muutoksen aikaansaamiseen. (Hyvärinen & Pösö 2018, 16.)

5.2 Aineiston keruu

Aineiston keruun toteutin kyselyllä seitsemälle ohjaajalle ja neljälle nuorelle. aloitin siten, että kerroin ensin Metsäpirtin työntekijöille yhteisesti, että olen tekemässä opinnäytetyötäni omaohjaajatyöskentelystä Metsäpirtillä. Kerroin heille, että tuotan Metsäpirtille omaohjaajaoppaan työntekijöille, johon kerään mm. erilaisia menetelmiä ja työkaluja omaohjaajatyöskentelyyn. Kerroin työntekijöille, että olen tehnyt kyselyn (liite 1) heille omaohjaajuudesta, johon he voivat halutessaan vastata anonyymisti. Toteutin kyselyn ensin yhdelle Metsäpirtin työntekijöistä ja pyysin häntä antamaan rehellistä palautetta ja kehitysideoita kyselylomakkeeseen. Työntekijän ideoiden myötä muokkasinkin hieman kyselylomaketta ja lisäsin sinne muutaman kysymyksen.

Olen pyrkinyt aineiston keruussa mahdollisimman luotettavaan ja oikeanlaiseen tapaan. Aineistoa olisi voinut saada enemmän, mikäli kyselyssä olevat kysymykset olisivat olleet erilaisia, mutta koen, että olen saanut myös nyt aineistoa tarpeeksi kattavasti, jotta pystyin opinnäytetyöni tekemään. Aineiston käsittelyssä minua auttoi se, kun olen itse ollut myös tekemässä omaohjaajatyötä ja näin ollen minulla oli helppo tietää, mistä kyselyihin vastanneet puhuivat tai mitä he tarkoittavat.

Kyselyn toteutin Metsäpirtin työntekijöille siten, että jätin kyselyn työntekijöiden pöydälle kirjekuoreen ja jokainen sai vastata työvuoronsa aikana näihin, mikäli olisi aikaa. Seitsemästä työntekijästä kyselyyn vastasi kaikki seitsemän työntekijää, joista yksi vain muutama ensimmäiseen kysymykseen ajanpuutteen vuoksi. Työntekijöiden kyselyn kysymykset muotoutuivat eri teemojen ympärille. Teemoina toimivat omaohjaajatyöskentely käytännössä, omaohjaajatyöskentelyn tärkeys sekä omaohjaajatyöskentelyn toteutuminen ja onnistuminen Metsäpirtillä. Teemat valikoituivat sen mukaan, mitä ajattelin olevan oleellista oppaan laadinnan kannalta. Koen, että sain teemojen pohjalta tarpeeksi kattavan kuvan siitä, mitä mieltä työntekijät ovat omaohjaajatyöstä Metsäpirtillä. Kysymyksiä kyselyssä oli yhteensä 11 ja 3 eri osiota. Yritin saada kysymyksistä mahdollisimman selkeitä ja helposti vastattavia, jotta kaikki ymmärtäi-

sivät kysymyksen ja osaisi vastata niihin. Kaikki kysymykset olivat avoimia kysymyksiä. Kysymykset olivat myös melko laajoja, jotta saan mahdollisimman kattavan kuvan omaohjaajuudesta työntekijöiden näkökulmasta.

Työntekijöiden kyselyn ensimmäisessä osiossa kysyn työntekijän suhdetta omaohjattavaan nuoreen sekä kokeeko hän omaohjaajatyöskentelyn tärkeänä. Kysyn osiossa myös mitkä ovat työntekijän mielestä tärkeimmät tehtävät omaohjaajatyössä sekä millainen on hyvä omaohjaaja. Toisessa osiossa kysyn työntekijän mielipidettä omaohjaajatyöskentelystä käytännössä. Kysyn, kuinka työntekijän mielestä tulisi toteuttaa omaohjaaja-aika ja millaisia taitoja tai asioita on tärkeää opetella yhdessä omaohjattavan nuoren kanssa. Kysyn myös osiossa sitä, kuinka työntekijän mielestä omaohjaaja voi auttaa omaohjattavaa tämän omista tavoitteista tai arjen toiminnassa. Viimeisessä osiossa kysyn työntekijän mielipidettä siitä, kuinka omaohjaajatyöskentely toteutuu Metsäpirtillä. Kysyn myös, millaisena työntekijä kokee nuoren tilanteen ja haasteiden merkityksen sekä perheen merkityksen omaohjaajatyöskentelyssä. Viimeisenä kysymyksenä kysyn, kuinka työntekijä kehittäisi omaohjaajatyötä Metsäpirtillä.

Metsäpirtin nuorille sen sijaan toteutin kyselyn (liite 2) siten, että kerroin jokaiselle nuorelle kasvotusten, että olen tekemässä opinnäytetyötä omaohjaajatyöskentelystä Metsäpirtillä ja kysyin haluaisivatko he osallistua kyselyn vastaamiseen. Neljä nuorta halusi osallistua kyselyn tekemiseen. Kerroin nuorille, että opinnäytetyöni idea on kehittää omaohjaajatyötä Metsäpirtillä sekä saada työntekijöiden ja nuorten mielipiteitä omaohjaajatyöskentelystä Metsäpirtillä. Kerroin, että kysely tehdään anonymisti ja heidän vastauksensa ovat tärkeä osa tutkimusta. Kerroin, että käsittelen aineistoa luotamuksellisesti, mutta hyödynnän sitä opinnäytetyössäni.

Nuoret tekivät kyselyn omista oloistaan ilman minun läsnäoloa. Kerroin nuorille, että voivat heti kysyä neuvoa tai selvennystä mikäli se on tarpeen. Kyselyn teemoina nuorille toimi pohjustus osio, suhde omaohjaajaan, omaohjaajan toimenkuva sekä nuoren

mielipide omaohjaajuudesta. Ajattelin teemojen olevan tarpeeksi selkeitä nuorille, joihin olisi helppo myös vastata ja mistä saisin kuitenkin tarpeeksi kattavasti aineistoa opinnäytetyöhöni. Kysymyksiä oli yhteensä 21, joista kaikki olivat avoimia kysymyksiä.

Ensimmäinen osio oli pohjustus osio, jossa kysyttiin aikaa kauanko nuori on ollut Metsäpirtillä, milloin hän sai tietää kuka hänen omaohjaajansa on, onko omaohjaaja vaihtunut Metsäpirtillä olon aikana sekä millainen omaohjaaja on nuoren mielestä. Toisen osion teemana oli suhde omaohjaajaan. Toisessa osiossa kysyttiin mm. minkälaiset välit nuorella on omaohjaajaan, luottaako hän omaohjaajaansa, onko nuoren helppo kertoa asioita omaohjaajalleen, onko omaohjaaja paras mahdollinen omaohjaaja hänelle vai olisiko hän halunnut jonkun muun ohjaajan omaohjaajaksi. Kolmannen osion teemana oli omaohjaajan toimenkuva. Tässä osiossa nuorelta kysyttiin, mitä hänen mielestään omaohjaajana toimiminen tarkoittaa, mitä hän tekee yhdessä omaohjaajan kanssa tai mitä hän haluaisi tehdä omaohjaajan kanssa. Osiossa kysyttiin myös miten usein nuori viettää aikaa omaohjaajan kanssa ja haluaisiko viettää enemmän aikaa omaohjaajan kanssa. Viimeisessä osiossa kysyttiin mielipidettä siitä, onko nuoren mielestä hyvä, että hänelle on nimetty kaksi omaohjaajaa Metsäpirtillä vai olisiko parempi, ettei olisi omaohjaajaa ollenkaan. Viimeisenä kysymyksenä halusin tietää, kuinka nuori kehittäisi omaohjaaja työtä Metsäpirtillä.

6 AINEISTON ANALYYSI

Tutkimustulokset esittelen teemoittain. Teemoina toimivat omaohjaajan ja nuoren välinen suhde, omaohjaajan toimenkuva sekä omaohjaajatyön merkitys. Tutkimustulosten esittämisessä käytän suoria lainauksia kyselyistä, jotta sekä nuorten että työntekijöiden ajatusmaailmasta saataisiin mahdollisimman realistinen ja oikea kuva. Suorien lainauksien jälkeen käytän esimerkiksi H1 merkintää, joka tarkoittaa sitä, että haastatettava numero yksi on kertonut sen lainauksen. Käytän sekä nuorten että työntekijöiden lainauksissa tätä merkintää.

6.1 Omaohjaajan ja nuoren välinen suhde

Kaikki neljä kyselyyn vastannutta nuorta kuvailivat omaohjaajaansa mukavaksi. Nuoret kuvailivat myös omaohjaajaansa hauskaksi, rennoksi, pirteäksi ja huolehtivaiseksi. Työntekijät taas kokivat, että hyvä omaohjaaja on kiinnostunut aidosti nuorten asioista, haluaa viettää aikaa omaohjattavan kanssa, luotettava, nuorelle sopiva, sitoutunut, ottaa huomioon myös nuoren vanhemmat, kohtaa nuoren nuorena ilman ennakkoluuloja tai diagnooseja, uskaltaa kohdata nuoren kanssa vaikeatkin asiat, rehellinen, johdonmukainen, ymmärtäväinen, aito oma itsensä sekä läsnä oleva.

Kaikki neljä nuorta kokivat, että heillä on hyvät välit omaohjaajaan. Työntekijöiltä kysyttäessä suhdetta omaohjattavaan, vastaukset vaihtelivat. Osan mielestä suhde omaohjattavaan oli hyvä, osan mielestä kohtalainen ja osan mielestä suhde on jäänyt etäiseksi. Niiden, joiden mielestä suhde omaohjattavaan on hyvä vaikuttaa se, että miten henkilökemiat ovat osuneet yhteen, aika, jonka on kerennyt toimia nuoren omaohjaajana, luottamussuhde, yhdessä tekeminen nuoren kanssa sekä rehellisyys myös hankalissakin asioissa. Etäisissä suhteissa koettiin, että sijoitukset ovat olleet välillä niin lyhyitä, että luottamussuhdetta ei keretty saamaan omaohjattavan kanssa. Kohtalaisiin väleihin vaikutti se, että nuori on työntekijälle uusi ja sai nuoren toiselta ohjaajalta omaohjattavakseen.

Kysyttäessä luottamuksesta omaohjaajaan kolme neljästä nuoresta koki, että hän luottaa omaohjaajaansa. Yksi nuori koki, että ei luota omaohjaajaansa.

”Luotan, koska hän on sellainen helposti lähestyttävä ihminen, joka kuuntelee ja auttaa tarvittaessa.” (H1)

”En voi luottaa, koska minulla on muutenkin hankala luottaa ihmisiin.” (H2)

Kysyttäessä nuorilta sopiiko nykyinen omaohjaaja parhaiten heille vai olisiko joku toinen työntekijä parempi omaohjaaja nuorelle, sai vastaukset eriäviä mielipiteitä. Kolme nuorta ajatteli, että nykyinen omaohjaaja on parhain vaihtoehto heille ja yksi nuori koki, että haluaisi jonkun muun omaohjaajakseen, koska tulee paremmin toimeen muiden ohjaajien kanssa. Kysyttäessä nuorilta, onko heidän helppo puhua asioista omaohjaajan kanssa, yksi nuori koki, että riippuu asiasta, onko helppo puhua siitä. Kolme muuta nuorta koki, että on helppo puhua, koska luottaa omaohjaajaansa ja on nuoren tehtävä puhua asioistaan, jotta huonoja asioita voidaan parantaa yhdessä omaohjaajan kanssa.

6.2 Omaohjaajan toimenkuva

Yksi nuoresta koki omaohjaajan toimenkuvan siten, että omaohjaaja on ns. ensimmäinen luottamushenkilö nuorelle. Kaksi nuorta kuvaili omaohjaajan toimenkuvaa siten, että se on nuoren kanssa olemista, asioista puhumista ja yhdessä tekemistä. Yksi nuori koki, että omaohjaajan tehtävä on tarjota nuorelle huolenpitoa, turvallisuutta ja luotettavuutta. Nuoret kertoivat, että he viettävät aikaa vain jutellen ja pelaten omaohjaajan kanssa.

Työntekijöiden kyselyistä selvisi, että he pitivät tärkeimpinä tehtävinä omaohjaajatyössä monia eri asioita. Tärkeimmäksi nousivat ajan viettäminen nuoren kanssa, yhteistyö perheen ja sosiaalitoimen kanssa, tietoisuus nuoren asioista, nuoren asioiden hoitaminen ajallaan ja huolellisesti, harrastetoiminnassa auttaminen ja harrastuksen löytäminen, nuoren tukeminen, nuoren mielipiteen selvittäminen häntä koskevissa asioissa, tavoitteellinen yksilöohjaaminen, jämään aseman luominen, jolla pidetään rajoista kiinni sekä pyrkimys luoda luotettava suhde nuoreen.

Työntekijät kokivat omaohjaajatyöskentelyn erittäin tärkeänä. Päälimmäiseksi syyksi tälle nousi mm. se, että nuori tarvitsee luotettavan aikuisen, joka huolehtii hänen asioistaan ja pitää nuorta merkityksellisenä.

”Usein lastensuojelun asiakkaana olevalla nuorella ei ole luottamuksen arvoista turvallista aikuista rinnallaan. Parhaimmillaan omaohjaaja voi olla nuorelle pysyvä luotettava aikuinen myös nuorelle haastavissa tilanteissa.” (H1)

”On tärkeää, jotta nuorelle tarjoutuu mahdollisuus luoda turvallinen suhde ohjaajaan. Lisäksi omaohjaajatyöskentely mahdollistaa sen, että joku ohjaajista ottaa vastuulleen nuoren asioista huolehtimisen.” (H3)

Työntekijät kokivat, että parhain tapa viettää omaohjaaja-aikaa olisi yhdessä tekeminen nuoren kanssa, toimiminen ennakoidusti, sovitusti ja säännöllisesti yhdessä nuoren kanssa, omaohjaajan pitäisi osallistua aina oman nuoren palavereihin, nuoren toiveita kuunnellen ja rauhassa aikaa viettäen.

”Joskus on parasta ex-tempore, mutta toteutumisen varmistamiseksi suunnitelmallisuutta on pakko olla. Hyvä olisi viikoittain, mutta vähintään kuukausittain.” (H4)

”Nuoren toiveita kuunnellen, mutta myös ohjaajan keksimää tekemistä. Kiireen tuntu ei ole hyvä vaan pitäisi saada toteuttaa aikaa rauhassa.” (H2)

”Tekemällä yhdessä jotain, joka on nuorelle tärkeää. Tähän on hyvä yhdistää tavoitteellisuus esim. tekemällä samalla jotain menetelmiä tai keskustelemalla nuorelle tärkeistä tai mieltä painavista asioista.” (H1)

Työntekijät kokivat, että on tärkeää harjoitella erilaisia taitoja ja asioita nuorten kanssa esimerkiksi tulevaisuuteen tai itsenäistymiseen liittyvissä asioissa. Päällimmäisiksi asioiksi nousivat nuoren kehitysvaiheeseen kuuluvat asiat, kuten pienen lapsen kanssa leikkiminen ja isomman nuoren kanssa kodinaskareet sekä itsenäistymiseen ja koulunkäyntiin liittyvät taidot sekä tehtävät.

”Kaikki itsenäistymiseen liittyvä tarvitsee harjoitusta. Käytännön taidot ovat niistä usein helpoin ja palkitsevin toteuttaa: leipominen, kokkaus, siivous..” (H4)

Työntekijät kokivat myös tärkeänä harjoitella ihmissuhteisiin ja tunteisiin liittyviä taitoja nuoren kanssa.

”Nuoren kanssa olisi hyvä puhua seurustelusta ja erilaisista ihmistyypeistä, mitkä ovat haitallisia.” (H2)

”Tunnehallintataidot voisivat myös olla harjoittelussa kuten sosiaaliset taidot ja itsetuntoon ja omakuvaan liittyvät asiat.” (H4)

Työntekijöiltä kysyttäessä siitä, kuinka omaohjaaja voi auttaa ja tukea nuorta nuoren tavoitteissa tai arjen toiminnassa, nousi esille kannustamisen, keskustelemisen, tukemisen, ohjaamisen ja auttamisen merkitys.

”Jutella ja harjoitella asioita, jos mahdollista. Auttaa purkamaan tilanteita ja miettimään vaihtoehtoisia toimintatapoja. Nuoren kanssa voi myös konkreettisesti mennä haasteen äärelle. Jos nuori on esimerkiksi arka kulkemaan julkisilla kulkuneuvoilla, ohjaaja voi käydä hieman reissailemassa ja opettamassa/tutustumassa nuoren kanssa niihin.” (H4)

”Keskustelemalla tavoitteista nuoren ja hänen läheistensä kanssa. Näin hän pystyy asettamaan tavoitteita, jotka ovat merkityksellisiä nuorelle ja hänen läheisilleen. Tämä nostaa myös motivaatioita kuntoutusta/kasvatusta kohtaan.” (H1)

6.3 Omaohjaajatyön merkitys

Kysyttäessä nuorilta, kuinka usein he viettävät aikaa omaohjaajan kanssa, vastaukseksi tuli pääosin, että aikaa ei juurikaan vietetä.

”Aina välillä, kun on aikaa.” (H1)

”Vähintään kerran kuukaudessa.” (H3)

Kolme neljästä nuoresta sanoo ettei kuitenkaan haluaisi viettää aikaa enempää omaohjaajansa kanssa. Yksi nuori on sitä mieltä, että aikaa olisi mukava viettää enemmänkin omaohjaajan kanssa.

Nuorten vastausten perusteella kaikki kuitenkin kokevat, että on hyvä, että heillä on omaohjaaja.

”On hyvä, että on omaohjaaja, koska sille voi puhua.” (H1)

”Minun mielestäni on hyvä, että on omaohjaaja, koska voi tehdä esim. reissuja.” (H3)

”Than hyvä juttu, että on omaohjaaja, niin on sellainen ohjaaja johon luottaa enemmän.” (H4)

Työntekijät kokevat, että nuoren elämäntilanteella ja haasteilla on merkitystä omaohjaajatyöskentelyssä. Nuoren elämäntilanteen ja haasteiden merkitys nähtiin sekä positiivisena että negatiivisena. Negatiivisena asiana nähtiin omien taitojen ja kykyjen riittämättömyys sekä omaohjaajaparin yhteistyön puutteellisuus.

”Nuoren tilanteella ja menneisyydellä on mielestäni suuri vaikutus siihen miten omaohjaajatyöskentelyä saadaan eteenpäin ja minkälaisen suhteen nuoren kanssa saa luotua. Omat kyvyt ja taidot vastata nuoren haasteisiin vaikuttavat myös siihen miten työskentely etenee. Joissain tilanteissa on tuntunut, etteivät omat taidot riitä auttamaan nuorta haasteiden ollessa vaikeita.” (H3)

”Mitä haastavampi ja vaikeampi nuoren tilanne on, sen aktiivisempaa, tiiviimpää ja suunnitelmallisempaa omaohjaajatyön olisi oltava. Tällöin korostuisi myös se, että kumpikin omaohjaaja tekisi aktiivisesti eivätkä asiat jäisi vain ykkösohjaajan harteille.” (H4)

Positiivisena asiana nähtiin oma ammatillinen kehittyminen haasteiden myötä sekä omaohjaajan tekemän työn merkitys ja luottamuksen korostuminen omaohjattavaan.

”Vaikeassa tilanteessa nuoren rinnalla seisominen ja kulkeminen voi olla haaste ja nuori itsekin voi harata vastaan, mutta lopulta uskon sen kantavan hedelmää.” (H4)

”Haasteet ovat hyväksi. Ammatillisuus kasvaa ja tulee lisää kokemusta.” (H2)

Työntekijät kokivat omaohjaajatyöskentelyn merkityksen tärkeänä nuoren perheeseen. Koettiin, että omaohjaaja toimii perheen tukena nuorta koskevista asioista. Koettiin myös, että yhteistyö nuoren perheeseen voi syventää omaohjaajatyötä.

”Omaohjaaja voi parhaimmillaan olla linkki perheen, sosiaalitoimen ja nuoren välillä. Hyvä yhteistyö ja tarkka tietämys auttavat yhteistyössä perheen kanssa ja auttaa ymmärtämään miksi tiettyjä ratkaisuja nuoren kohdalla tehdään.” (H1)

”Vanhemmille on usein raskasta ja surullista, kun nuori joutuu sijoitukseen. Omaohjaajuus voi antaa vanhemmillekin helpottuneemman olon, kun tietty henkilö hoitaa lapsensa asioita. Kokee ehkä, että nuori on turvassa.” (H2)

Työntekijöiden keskuudessa nousi myös esille, että omaohjaajuus, jota Metsäpirtillä tehdään, ei välttämättä näy perheelle kovin hyvin. Toivottiin myös, että omaohjaajatyössä voisi huomioida paremmin sisarusten keskinäisiä välejä sekä lapsen ja vanhemman keskinäisiä välejä.

”Viikkopuhelut vanhemmille soittaa aina vuorossa oleva ohjaaja, jolloin henkilö, joka kertoo nuoren kuulumisia, vaihtelee.” (H3)

6.4 Omaohjaajatyön kehittäminen

Työntekijöiltä kysyttäessä heidän mielipiteitään siitä, kuinka omaohjaajatyö toteutuu Metsäpirtillä ja kuinka se toimii, tuli myös vastauksissa esille ajanpuute.

”Silloin, kun on aikaa ja ohjaajia on paljon toteutuu hyvin, mutta talvella, kun on kiireellisempää toteutuu huonommin.” (H2)

”Vuorotyö luo haasteita ja välillä on pitkiäkin pätkiä, ettei välttämättä näe omaohjattavaa kunnolla. Omaohjattavan palavereihin päässyt harvoin aikataulu syistä mikä iso puute.” (H3)

Työntekijät kuitenkin kokevat, että omaohjaajuudessa on menty eteenpäin ja se on parantunut. Nähdään kuitenkin vielä edelleen asioita, joissa olisi parannettavaa. Työntekijöiden vastauksista myös ilmeni, että omaohjaajatyöhön ei ole selkeää mallia tai ohjeistusta, miten sitä kannattaa toteuttaa vaan se on hyvin vapaamuotoista. Toinen huolenaihe oli, että omaohjaajapari tekee vähän yhteistyötä nuoren kohdalla.

”Omaohjaajat voisivat tehdä parityötä, jolloin he sopivat keskenään ja nuoren kanssa suunnitelmia ja tapahtumia. Omalla kohdalla minulle on sanottu, että ykkösohjaajan tehtävä on katsoa, että määrättyt asiat toteutuvat ja nakittaa muille ohjaajille asioita. Minusta se ei ole omaohjaajuutta vaan ohjaustyön koordinoitua.” (H4)

Kysyin sekä työntekijöiltä että nuorilta kysymyksen, että kuinka he kehittäisivät Metsäpirtin omaohjaajatyötä, jotta voin vertailla ajattelevatko nuoret ja työntekijät samalla tavalla kehitettävistä asioista. Työntekijöiden vastauksista nousi esille se, että omaohjaajaparin tiimityöskentelyä pitäisi saada vahvistettua.

”Jokaiselle nuorelle kaksi aktiivista ja keskenään yhteen toimivaa omaohjaajaa. Suunnitelmallisuutta enemmän. Raporttien teko on toki olennaista ja tärkeää, mutta omaohjaajuus tapahtuisi ennen kaikkea nuoren ja ohjaajan välillä, ei ohjaajan ja nuoren nappulan (tietojärjestelmä, mihin kirjoitetaan nuoresta merkintöjä). (H4)

”Koska omaohjaajia on jokaisella nuorella kaksi, olisi hyvä työskennellä työparina tasaisesti, jolloin kumpikaan ei kuormitu liikaa. (H1)

Esille nousi myös se, että nuoren omaohjaaja pitäisi saada aina osallistumaan nuoren palaveriin. Myös perheen ja koulun kanssa tehtävä yhteistyön tärkeys nousi esille.

”Lisäisin omaohjaajien vastuuta perhetyössä ja yhteydenpidossa perheen ja läheisten kanssa. Yhteistyö myös koulun kanssa on todella tärkeää. Olisikin hyvä, jos omaohjaajat ottaisivat ison osan vastuusta yhteistyössä koulun kanssa ja pysyttelisivät koko ajan tietoisena nuorensa koulunkäynnistä.” (H1)

Vastauksista nousi esille myös, että aikaa pitäisi saada järjestettyä enemmän omaohjaajatyölle sekä tarkastella eri menetelmien käytön hyödyllisyyttä.

”Mielestäni onnistuneen omaohjaajatyön mittari ei ole käytettyjen menetelmien lukumäärä vaan laadukas aika nuoren kanssa, myöskin oikeanlaisia menetelmiä ja työtapoja hyödyntäen. (H5)

”Ohjaajille enemmän vastuuta itsenäisen omaohjaajatyöskentelyn suunnitteluun ja toteutukseen. Jokaisen kyettävä itse suunnittelemaan omaohjaajatyöskentely omien vuorojen mukaan, ilman erillistä ”ajanvarausta”. (H6)

Nuorten vastauksista löytyi yhtäläisyyksiä työntekijöiden vastausten kanssa siinä, kuinka he kehittäisivät omaohjaajatyötä Metsäpirtillä. Esille nousi myös nuorten vastauksista ajanpuute omaohjaajan kanssa sekä omaohjaajan tärkeys nuoren palaverissa.

Myös henkilökemioiden huomioonottamisessa nuoren ja ohjaajan välillä olisi kehitettävää, kun mietitään nuorelle sopivaa omaohjaajaa. Yksi nuorista oli myös sitä mieltä, että kehitettävää omaohjaajatyössä ei ole.

Nuori: ”Pitäisi katsoa tarkemmin kemioita nuoren ja ohjaajan välillä, jotta saisi parhaimman ja sopivimman omaohjaajan itselle.” (H2)

Työntekijä: ”Haasteena koen sen, että omaohjaaja päätetään heti nuoren tullessa. Ei ole mahdollista odottaa ”kemian” syttymistä, että kenen kanssa natsaa hyvin. Koen, että hyvästä yhteydestä nuoren kanssa on apua omaohjaajatyössä.” (H5)

7 OMAOHJAAJAOPPAAN ESITTELY

7.1 Opas omaohjaajuudesta Metsäpirtin työntekijöille

Opinnäytetyöni tuotos on omaohjaajatyön opas Metsäpirtin työntekijöille. Olen koonnut oppaaseen eri osa-alueita. Käytin oppaassa pääasiassa aineistona kyselyitä, jotka tuotin Metsäpirtin työntekijöille ja nuorille. Halusin tuoda oppaaseen mahdollisimman paljon työntekijöiden ja nuorien ajatuksia ilmi ja tätä kautta koota oppaan. Opas on nimenomaan tarkoitettu Metsäpirtin työntekijöille, joten mielestäni on ehdottoman tärkeää, että oppaassa tulee sekä työntekijöiden että nuorten ajatukset omaohjaajatyöstä esille. Oppaan tarkoituksena on tuoda Metsäpirtin työntekijöille uusia menetelmiä tehdä omaohjaajatyötä sekä näyttää heille mitkä asiat toimivat ja mitä asioita olisi hyvä kehittää. Aineistona oppaassa käytin myös mm. lastensuojeluun, osallisuuteen, luottamuksellisuuteen ja vuorovaikutukseen liittyvää kirjallisuutta ja lähteitä, jotta sain oppaaseen tarvitsemaani teoriaa.

Halusin koota oppaaseen menetelmiä, joista on oikeasti hyötyä Metsäpirtin omaohjaajatyössä ja jotka ovat helposti toteutettavissa olevia. En halunnut, että opas keskittyisi vain pelkästään uusiin menetelmiin ja siihen, että niitä olisi mahdollisimman paljon. Halusin, että oppaassa nousee selkeästi esille se mitä omaohjaajatyöstä tällä hetkellä

ajatellaan Metsäpirtillä ja mitä siinä olisi kehitettävää. Halusin tuoda myös teoriaa oppaaseen, joka on tärkeää omaohjaajatyössä.

Halusin tehdä Metsäpirtin työntekijöille opinnäytetyönäni omaohjaajaoppaan, koska omaohjaajatyöhön on alettu vasta lähiaikoina panostamaan ja miettimään menetelmiä ja työkaluja siihen. Niinpä näin ajankohtaisena toteuttaa omaohjaajatyön oppaan. Mietin aluksi myös opinnäytetyöni aiheena sitä, kuinka lastensuojelu työ on muuttunut vuosien aikana, mutta aihe olisi ollut todella laaja eikä olisi juurikaan palvellut tilaajaani. Aihe olisi vain kiinnostanut itseäni ja olisi ollut mielenkiintoista tutkia tätä asiaa.

7.2 Oppaan sisältö

Sain oppaan toteutukseen todella vapaat kädet ja pääsinkin suunnittelemaan sen täysin itse. Oppaan sisältöä oli hieman hankala etukäteen suunnitella vaan se muovautui sen mukaan samalla, kun kirjoitin sitä. Tiedyt aihealueet olin siihen kuitenkin ennakkoon miettinyt, jonka pohjalta lähin opasta kokoamaan.

Oppaan alussa kerron heti millainen on Metsäpirtin ohjaajien ja nuorten mielestä hyvä omaohjaaja. Tämän jälkeen avaan oppaan tarkoitusta ja minkä vuoksi olen oppaan tehnyt. Sen jälkeen tulee teoria osiot omaohjaajatyöstä, osallisuudesta, luottamuksesta ja vuorovaikutuksesta omaohjaajatyössä. Osallisuus osiossa esittelen myös yhden menetelmän liittyen osallisuuteen. Luottamus ja vuorovaikutus osiossa esittelen myös neuvoja dialogin käymiseen.

Seuraavassa osiossa esittelen nuorten sekä työntekijöiden ajatuksia omaohjaajatyöstä. Olen ottanut osiossa lainaukset suoraan kyselyistä. Tämän jälkeen esittelen asiat omaohjaajatyössä, jotka ovat kehittämisen tarpeessa nuorten ja työntekijöiden mielestä. Tässäkin osiossa olen ottanut lainauksia suoraan kyselyistä. Oppaan lopussa nostan

esille kehitettävät asiat nuorten ja ohjaajien mielestä, joihin olen pyrkinyt löytämään näihin asioihin neuvoja ja uusia työkaluja.

7.3 Ideasta oppaaksi

Olen työskennellyt Metsäpirtin lasten- ja nuortenkodilla eli opinnäytetyöni tilaajan alaisena heinäkuusta 2015 lähtien. Paikka on siis minulle todella tuttu ja tämän vuoksi minulla oli helppo miettiä aihe, jota lähden kehittämään Metsäpirtillä. Pohdin aiheeni itsekseni ja mietin, mikä olisi ajankohtainen aihe, jossa olisi kehitettävää. Loppukeväästä 2019 aloin suunnittelemaan opinnäytetyötäni ja keksin, että aiheeni voisi liittyä omaohjaajatyöhön, jota on alettu vasta lähiaikoina kehittämään ja siihen panostamaan, mutta se on edelleen hieman keskeneräistä. Esittelin aiheeni Metsäpirtin toimitusjohtajalle ja määräaikaiselle johtajalle, jotka pitivät aiheeni hyvänä ja ajankohtaisena. Aloitin opinnäytetyöni kirjoituksen kesällä 2019, jolloin olin kesälomalla töistä. Tein opinnäytetyötäni myös töiden ohella.

Koin aiheen tärkeänä, koska omaohjaajatyön tärkeyteen on nyt vasta lähiaikoina herätty Metsäpirtillä ja halusin tuoda Metsäpirtin työntekijöille ajan tasalla olevia ajatuksia, mitä omaohjaajatyöstä ajatellaan. Omaohjaajatyö hakee vielä hieman paikkaansa Metsäpirtillä, joten näin ajankohtaisena auttaa sen vakiintumista ja kehittää sen toimintaa. Omaohjaajatyö ja yksilöohjaus ovat todella tärkeitä asioita lastensuojelulaitostyössä.

8 POHDINTA

Tässä kappaleessa nostan esille kehityksen tarpeessa olevia asioita omaohjaajatyöstä ja kehitysideoita näille asioille. Käytän hyödykseni sekä työntekijöiden että nuorten ajatuksia kyselyn pohjalta. Olen koonnut kehitysehdotukset ja – ideat myös Metsäpirtin työntekijöille tarkoitettuun omaohjaajatyö oppaaseen.

Omaohjaajatyöskentelyn yhtenä tärkeimpänä asiana sekä työntekijät että nuoret nostivat esille yhdessä tekemisen ja luottamussuhteen luomisen. Tämä on kuitenkin ristiriidassa sen kanssa, että aikaa toivottaisiin enemmän nuoren kanssa olemiseen. Työntekijät kokivat, että aikaa omaohjaajatyöhön on liian vähän. Metsäpirtin laatukäsikirjassa kerrotaan, että omaohjaajan on pidettävä omaohjaajakeskusteluita kerran työvuorolistansa aikana, joka tarkoittaa sitä, että keskustelu käytäisiin vain kerran kolmen viikon työvuorolistan aikana. Minun mielestäni olisi tärkeää, että keskusteluita ja omaohjaajahetkiä pidettäisiin ainakin kerran viikossa. Olisi tärkeää, että päivä olisi sellainen, jolloin työvoimaa olisi paljon ja päivän muun ohjelman puolesta olisi mahdollista toteuttaa omaohjaajahetki ilman kiireentuntua.

Työntekijät kokivat, että omaohjaajahetki olisi parhain tapa toteuttaa viettämällä aikaa yhdessä tekemisen muodossa nuoren kanssa ja toimimalla ennakoidusti, sovitusti ja säännöllisesti. Omaohjaajatuokio pitäisi saada säännölliseksi, jolloin nuori tietäisi, että hänen joka viikkoiseen viikko-ohjelmaan kuuluu myös ajan viettäminen omaohjaajansa kanssa, jolloin myös luottamuksen ja vuorovaikutuksen laatu mahdollisesti paranisi. Osa työntekijöistä koki, että omaohjaajatuokioissa olisi tärkeää käyttää erilaisia menetelmiä nuoren kanssa ja jutella tärkeistä asioista. Mielestäni olikin tärkeää oppaan myötä löytää juuri oikeanlaiset menetelmät, joita omaohjaajatyössä olisi helppoa ja merkityksellistä hyödyntää sekä työntekijän että nuoren mielestä.

Omaohjaajuudelle toivottiin myös suunnitelmallisuutta enemmän. Tällä hetkellä omaohjaajatuokioita ei suunnitella juurikaan etukäteen. Mielestäni olisin tärkeää, että tuokion lähestyessä nuorelle voisi kertoa, että mitä tuokion aikana tehdään, jotta nuori

voisi valmistautua siihen. Menetelmätyöskentelyssä olisi hyvä kertoa nuorelle etukäteen, että minkälaisia menetelmiä tehdään. Menetelmätyöskentelyn jälkeen olisi myös tärkeää, että tuokiolle jäisi aikaa myös nuoren toivomalle tekemiselle.

Metsäpirtin työntekijät sekä osa nuorista kokivat, että kemia nuoren ja ohjaajan välillä on ehdottoman tärkeää, jotta omaohjaajatyöskentelystä saadaan mahdollisimman onnistunutta. Tällä hetkellä nuorelle valitaan kaksi omaohjaajaa heti sattumanvaraisesti, kun nuori tulee Metsäpirtille. Kyselyn perusteella selvisi, että työntekijät ja nuoret haluaisivat, että olisi mahdollista odottaa kemian syntymistä ja sitä, kenen kanssa parhaiten tulee toimeen. Mielestäni omaohjaajan valitsemisessa olisi ehdottoman tärkeää ottaa myös nuoren mielipiteet huomioon siitä kenet haluaisi omaohjaajaksi.

Metsäpirtin laatukäsikirjassa kerrotaan, että omaohjaaja on nuoren ns. ensisijainen asiantuntija ja luottamushenkilö, joka hoitaa myös nuoren palaverit. Tämä ei kuitenkaan ole toteutunut vuorotyön ja ajanpuutteen vuoksi. Tähän ehdottaisin, että palaverit pyrittäisiin sopimaan ajoissa ja siten, että omaohjaajan on mahdollista työvuorojensa puolesta osallistua niihin. Toki sosiaalityöntekijöiden kiireiset aikataulut vaikeuttavat hieman asiaa.

Toimintaa suunniteltaessa ja muutettaessa koko organisaation on sitouduttava pitkään prosessiin ja toimintakulttuurin muutokseen. Toimintakulttuuri on vahva ja toimiva silloin, kun koko työyhteisö toimii samalla yhdessä sovitulla tavalla. Tämä tarkoittaa sitä, että työntekijöillä on yhteiset hoito- ja kasvatuseritykset, jotka pysyvät koko ajan samana työntekijästä ja ajankohdasta riippumatta. Yhteiset linjat luovat myös turvallisuutta ja arjen ennakoitavuutta. Toimintakulttuurin muutos vaatii jatkuvaa seuraamista ja arviointia sekä lisäkoulutustumista. Johtajan sekä vastuuhenkilöiden rooli toimintakulttuurin muutoksessa ovat ratkaisevia. Johtajan sekä vastuuhenkilöiden tulee luoda monialaisia yhteistyöfoorumeita, kehittää kokouskäytänteitä sekä luoda avointa keskustelukulttuuria.

Luottamus, tunteminen ja sitoutuminen ovat johtajan avainsanat luodessa yhteen sovitettavaa johtamista. Moniammatillisessa johtamisessa työntekijöiden osaamista sekä erilaisia persoonia tulisi osata hyödyntää työntukena. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018, 33.)

Metsäpirtin työntekijät kokivat, että omaohjaajien, jotka nuorelle on määrätty, välinen työskentely ei ole toimivaa tiimityöskentelyä vaan vastuu kasaantuu enemmänkin ns. ”ykkösohjaajan” harteille. Tällä hetkellä Metsäpirtillä vastuu nuoresta on ykkösohjaajalla, mutta jos ykkösohjaaja ei kerkeä hoitaa nuoren asioita, pitää tämän delegoida ne muille vuorossa oleville ohjaajille. Omaohjaajien tiimityöskentelyä tulisi parantaa siten, että omaohjaajat pitäisivät säännöllisesti keskenään palavereita, missä käsitellään omaohjattavaa nuorta ja jaettaisiin tasapuolisesti nuoreen liittyvät tehtävät molempien ohjaajien kesken.

Mielestäni omaohjaajatyötä tulisi kehittää edelleen siten, että omaohjaajatyöstä saataisiin edelleen terapeuttisempaa. Oppaita pitäisi tehdä eri aiheista, jotka tukisivat omaohjaajatyötä nuoren kanssa. Aiheina voisi olla esimerkiksi seksuaalisuus, mielen-terveys, päihteet yms. Oppaassa voisi olla eri osioita, joissa olisi neuvoja, kuinka näitä asioita voisi käsitellä nuorten kanssa.

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää omaohjaajatyötä Metsäpirtin lasten- ja nuortenkodissa. Opinnäytetyön taustalla on ajatus siitä, kuinka omaohjaajatyöstä saataisiin mahdollisimman toimivaa niin nuorten kuin työntekijöiden näkökulmasta. Opinnäytetyötäni tehdessä nousi esille itselleni se, että oli hyvä, että olen itse työskennellyt jo reilu neljä vuotta Metsäpirtillä ja nähnyt läheltä omaohjaajatyön siellä. Siitä oli hyötyä omaohjaajaopasta tehdessä, sillä minulla oli helppo samaistua työntekijöiden kyse-lyissä nousseisiin epäkohtiin omaohjaajatyössä.

Olen kuitenkin ihan tyytyväinen tekemääni työhön nopealla aikataululla. Olisin kuitenkin voinut kertoa asioista vielä syvemmin ja laajemmin, mutta aikataulu ei sitä sallinut. Toivon, että opinnäytetyöstäni on tilaajalleni kuitenkin hyötyä ja se saataisiin kunnolla osaksi omaohjaajatyötä.

LÄHTEET

Barkman, Johanna, Inkinen, Helena, Isoniemi, Sami & Vario, Pipsa 2017. Muutosvoimaa. Kohti nuorten kokemusasiantuntijuutta lastensuojelussa. Jyväskylä: Pesäpuu ry.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2013. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hotari, Kaisa-Elina, Oranen, Mikko & Pösö, Tarja 2013. Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) lastensuojelun ytimissä. 4.painos. Tampere: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 149.

Humanistinen ammattikorkeakoulu 2013. Opinnäytetyöopas. Viitattu 4.7.2019.

<https://pro.humak.fi/humakpro/humak/390799/opinnaytetyoopas.pdf>

Hyvärinen, Sauli & Pösö, Tarja 2018. Lasten haastattelu lastensuojelussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kyrönseppä, Ulla & Rautiainen, Juha-Matti 1993. Lapsi laitoksessa. Helsinki: WSOY.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000.

Lastensuojelulaki 417/2007. Lastensuojelu

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Viitattu 4.7.2019

Lastensuojelun keskusliitto. Hipp Tiia, Pollari Kirsi & Luoma Saga 2018. Lastensuojelun keskusliiton verkkojulkaisu 6/2018. Nuorten äänen pitää kuulua! Nuorten osallisuus päätöksen teossa. Viitattu 21.8.2019.

<https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Nuorten-aaenen-pitaa-kuulua-final.pdf>

Metsäpirtti

<http://www.metsapirtinperhekoti.fi/sivu/fi/>. Viitattu 4.7.2019.

Moisio, Jenni 2018. Kohtaamisia retkillä. Osallisuus ja yhteisöllisyys lastenkotien retkitoiminnassa. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Mönkkönen, Kaarina 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Nivala, Elina & Ryytänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Pesäpuu ry & Lastensuojelun Keskusliitto 2011. Uskomme sinuun – usko sinäkin. Eväitä elämään ja tahtoa selviytymiseen. Lastensuojelun käsikirja nuorilta nuorille. Äänekoski: Pesäpuu ry & Lastensuojelun Keskusliitto. Viitattu 21.8.2019.

https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Uskomme_sinuun_-_Usko_sinakin_uusintapainos_aukeamat_U.pdf

Petrelus, Päivi & Eriksson, Pia 2018. Uudistuva lastensuojelu- kohti asiakkaiden ja ammattilaisten yhteistoimintaa. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 32/2018. Helsinki: Punamusta Oy. Viitattu 21.8.2019.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137112/URN_ISBN_978-952-343-208-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Puustinen-Korhonen, Aila & Pösö, Tarja 2010. Toteutuuko lapsen oikeus pysyviin kasvuolosuhteisiin? Puheenvuoroja lastensuojelun vaikuttavuudesta. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2010:3. Helsinki: Lapsiasiavaltuutetun toimisto, Lastensuojelun Keskusliitto ja Suomen Kuntaliitto.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Toimiva lastensuojelu. Selvitys kuntien perhetyön, lastensuojelun toiminta-tapojen sekä lastensuojelulain toimivuuden kehittämistä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistiota 2012:28. Viitattu 21.8.2019.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72725/URN%3aNBN%3afi-fe201504226452.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sudenlehti, Jussi & Uusitalo, Ilkka 2018. Tulevaisuuden lastensuojelu. Joensuu: Suomen psykologinen instituuttiyhdistys ry.

Suomenperustuslaki 731/1999.

Raatikainen, Eija 2015. Lujita luottamusta. Asiakassuhteen rakentaminen sosiaali- ja terveysalalla. Jyväskylä: PS-kustannus.

Räty, Tapio 2017. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019. Lastensuojelun käsikirja. Ajankohtaista. Lastensuojelu. Lastensuojelun tilastoa 2018. Viitattu 21.8.2019.

<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/ajankohtaista/lastensuojelu-thl-/lastensuojelun-tilastoa>

LIITTEET

Liite 1 Kysely työntekijöille

Liite 2 Kysely nuorille

Liite 3 Turvallisten rajojen sisällä tiellä aikuisuuteen- yhdessä

-Opas omaohjaajatyöskentelyyn Metsäpirtin lasten- ja nuortenkodin ohjaajille

Liite 2

- Tutkimuksesta ja haastattelutilanteesta kertominen
- Lapsen vastausten merkitys tutkimukselle
- Lapsella mahdollisuus kysyä tutkimuksesta
- Aineiston luottamuksellinen käsittely ja nimettömyys
- Osallistumishalukkuuden kysyminen

Kysely nuorille

Pohjustus

1. Kuinka kauan olet ollut Metsäpirtillä?
2. Milloin sait tietää kuka on omaohjaajasi?
3. Onko omaohjaaja vaihtunut Metsäpirtillä olon aikana?
  - Mikäli on vaihtunut, miltä se tuntui?
4. Millainen omaohjaajasi on?
  - Mies vai nainen? Haluaisitko, että hän olisi mieluummin mies/nainen?

Suhde omaohjaajaan

- Minkälaiset välit teillä on?
- Luotatko häneen? Miksi? Miksi et?
- Onko sinun helppo kertoa hänelle sinua mietityttävistä hyvistä ja huonoista asioista? Miksi? Miksi ei?

4. Kuinka usein vietät kahdenkeskistä aikaa omaohjaajasi kanssa?

5. Haluaisitko viettää enemmän tai vähemmän aikaa omaohjaajasi kanssa?

Mielipiteesi

1. Onko sinun mielestäsi hyvä, että sinulle on nimetty omaohjaaja vai olisiko parempi, ettei olisi omaohjaajaa ollenkaan? Miksi?

2. Onko sinusta hyvä, että sinulle on nimetty omaohjaajan lisäksi varaomaohjaaja? Miksi?

3. Kuinka kehittäisit omaohjaaja työtä Metsäpirtillä?

Kiitos vastauksista!

Liite 3

*“Turvallissten rajojen sisällä
tiellä aikuisuuteen - yh-
dessä”*

*Opas omaohjaajatyöskentelyyn Metsäpirtin lasten- ja
nuortenkodin ohjaajille*

SISÄLLYSLUETTELO

Millainen on hyvä omaohjaaja Metsäpirtin nuorten ja ohjaajien mielestä?	49
OPPAAN TARKOITUS	50
OMAOHJAAJATYÖ	51
NUORTEN OSALLISUUS	52
yhteisön kokemuspeli	55
LUOTTAMUS JA VUOROVAIKUTUS OMAOHJAAJATYÖSSÄ	56
NUORTEN AJATUKSIA OMAOHJAAJATYÖSTÄ	58
TYÖNTEKJÖIDEN AJATUKSIA OMAOHJAAJATYÖSTÄ	59
KEHITETTÄVÄT ASIAT NUORTEN JA OHJAAJIEN MIELESTÄ	61
Perheen huomioiminen	64
Terapeuttinen sukupuu	65
Aika	66
Palaverit	68
Vapaamuotoisuus	70
Parityöskentelyn puute	72
Oikeaoppinen työskentely	75
Henkilökemä nuoren ja ohjaajan välillä	77
LÄHTEET	78
LIITTEET	80

Millainen on hyvä omaohjaaja Metsä- pirtin nuorten ja ohjaajien mielestä?

Mukava

Rento

Hauska

Piirteä

Huolehtivainen

Kiinnostunut aidosti

Haluaa viettää aikaa

Luotettava

Sitoutunut

Rehellinen

Ottaa huomioon myös nuoren vanhemmat

Johdonmukainen

Ymmärtäväinen
itsensä

Aito oma

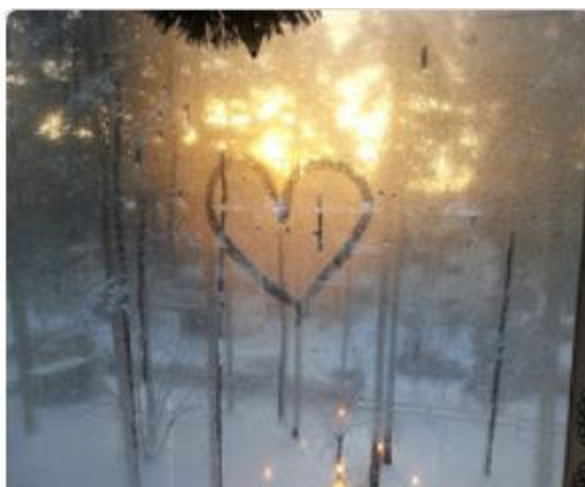
Kohtaa nuoren ilman ennakkoluuloja tai diagnooseja

Läsnä oleva

Motivoitunut

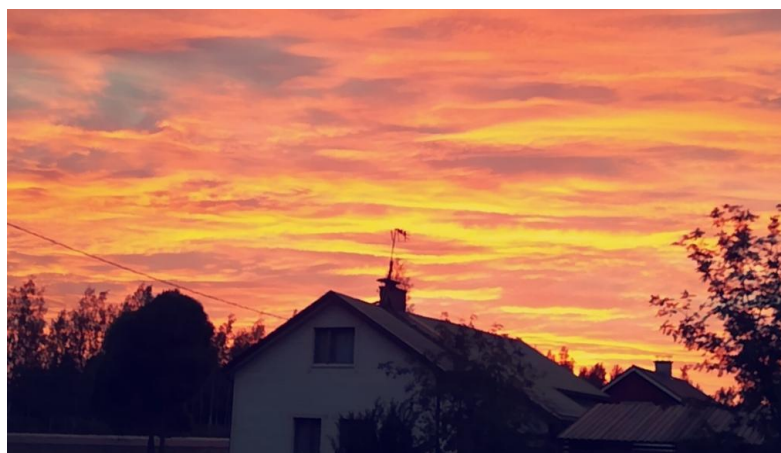
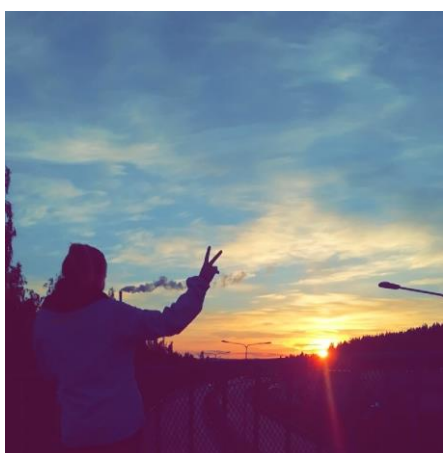
Reilu

uskaltaa kohdata nuoren kanssa vaikeatkin asiat

OPPAAN TARKOITUS

Omaohjaajatyö oppaan tarkoituksena on toimia teidän Metsäpirtin lasten- ja nuortenkodin ohjaajien työkaluna omaohjaajatyöhön. Esittelen oppaassa teoriaa omaohjaajatyöstä ja erilaisia menetelmiä, joita voit hyödyntää omaohjaajatyökentelyssäsi. Halusin koota oppaaseen menetelmiä, joista on hyötyä sinulle omaohjaajatyössä ja jotka ovat helposti toteutettavissa olevia. En halunnut, että opas keskittyisi vain pelkästään uusiin menetelmiin ja siihen, että niitä olisi mahdollisimman paljon. Halusin, että oppaassa nousee selkeästi esille se mitä omaohjaajatyöstä tällä hetkellä ajatellaan Metsäpirtillä niin työntekijöiden kuin nuorten mielestä ja mitä siinä olisi kehitettävää. Halusin tuoda myös teoriaa oppaaseen, joka on tärkeää omaohjaajatyössä.

Toteutin Metsäpirtin nuorille ja ohjaajille kyselyn omaohjaajuudesta Metsäpirtillä, jonka pohjalta olen toteuttanut pääasiallisesti tämän oppaan. Halusin hyödyntää sekä nuorten että ohjaajien ajatuksia mukaan tähän oppaaseen.

OMAOHJAAJATYÖ

Omaohjaajatyö lastensuojelulaitoksessa tarkoittaa nuoren suunnitelmallista ja järjestelmällistä kasvattamista. Omaohjaajalla on tietyissä rajoissa vastuu nuoren kasvattamisesta. Hän ei kuitenkaan työskentele yksin, vaan yhteistyössä työkavereidensa ja nuoren hoidossa mukana olevien asiantuntijoiden kanssa. Omaohjaaja tarvitsee yhteistyökumppaneita hoito- ja kasvatussuunnitelman tekemiseen ja sen toteuttamiseen. Työryhmä osallistuu hoitoon ja kasvatukseen olemalla säännöllisessä vuorovaikutuksessa nuoren kanssa ja tekemällä nuoren kanssa hänen tarvitsemiaan asioita. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 101.)

Omaohjaajasuhde on henkilökohtainen tunneside korjaavassa hoidossa ja kasvatuksessa. Tunneside on molemminpuolinen ja vastavuoroinen nuoren ja omaohjaajan välillä. Omaohjaajan tehtävä on tarjota nuorelle huolenpitoa, turvallisuutta ja luotettavuutta ilman hylkäämisen halua. Omaohjaaja on nuorelle myös samaistumiskohde. Nuori käyttää omaohjaajaan voiman lähteenä omassa kasvussaan. Jotta tämä onnistuisi, täytyy nuoren ja omaohjaajan suhteessa olla positiivista tunnesidettä. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 101.)

Suhteiden merkitys on ihmiselle elintärkeää. Elämme ja rakennamme suhteissa. Suhteita luomalla on mahdollista korjata vanhoja opittuja malleja ja haitallisia suuntia elämässä. Hoidon piirissä panostetaan liian vähän suhteisiin, vaikka sen on tutkittu olevan ratkaiseva tekijä hoidon onnistumisessa. (Sudenlehti 2018, 49.)

Lastensuojelun piirissä olevien nuorten ja lasten oireilulle löytyy yleensä selitys siitä, että heillä on ollut puutteita suhteissa eri elämän kehitysvaiheissa. Puutetta kuvaa parhaiten vastavuoroisuuden puute. Lastensuojelussa keskeinen työ-

kalu on suhdekeskeinen työ (esim. omaohjaajatyö), jossa on tärkeää löytää, nuoren hoidon lisäksi, nuoren ja perheen tilanteesta ne kohdat, joita voidaan korjata hyvällä vuorovaikutuksellisella suhteella. (Sudenlehti 2018, 51-52.)

Nuori tai lapsi kiintyy usein sellaiseen aikuiseen, joka suhtautuu häneen hyväntahtoisesti ja ymmärtää häntä. Lasten ja nuorten huolenpidon tarvetta on tärkeää pohtia omaohjaajatyössä. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 102.)

NUORTEN OSALLISUUS

Sosiaalipedagogisena käsitteenä osallisuus kuvaa ihmisen ja yhteisön välistä suhdetta ja sen luonnetta. Ajatellaan, että osallisuus toteutuu ihmisen ja yhteisön välillä, kun ihminen on osa yhteisöä, toimii osana yhteisöä ja kokee olevansa osa yhteisöä. Suhteen katsotaan siis muodostuvan kolmesta osa-alueesta: johonkin kuulumisesta, osallistumisesta ja kuulumisen tunteesta. Osallisuuden toteutuminen edellyttää näitä kaikkia kolmea yhdessä. (Nivala & Ryyänen 2019, 138.)

Kun tutkitaan lastensuojelussa perinteistä näkemystä osallisuudesta, tarkastellaan sitä usein päätöksentekoprosessien vaikutusmahdollisuuksien ja vallankäytön jakautumisen kautta. Osallisuus lastensuojelussa nousee yleensä selkeästi esille sosiaalityöntekijöiden asiakastapaamisissa, hallintotuomioistuinten käytännöissä sekä lastensuojeluprosessin eri vaiheissa. Ei niinkään arkisena ja käytännön läheisenä osallisuutena. Aikuisten rooli sekä aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus on keskeisessä roolissa osallisuuden kokemuksen syntymisessä. (Moisio 2018, 17.)

Nuorten osallisuuden vahvistamisessa on tärkeää nähdä nuori yksilönä ja hänen omasta lähtökohdastaan käsin. Nuoren pitäisi tulla kuulluksi omissa asioissaan myös silloin, kun hänen tieto on ristiriidassa aikuisen tiedon kanssa tai nuori kertoo sellaista tietoa, joka ei ole yhtä merkittävää aikuisten mielestä kuin nuoren mielestä esimerkiksi voisi olla, että nuori kertoo, että häntä on kiusattu koulussa, mutta aikuisen mielestä ei ole näin tapahtunut. Lastensuojelun ammattilaisten mielestä nuorten mielipiteen selvittämistä ei pidetä helppona tehtävänä. Tähän vaikuttaa mm. sosiaalityön menetelmät, byrokraattiset menetelmät, lasten kehityksellinen erilaisuus ja lapsen edun määrittämisen vaikeudet. (Hotari, Oranen & Pösö 2013, 156.)

Tärkeimmäksi tekijäksi osallisuudessa osoittautuu työntekijöiden kyky ja mahdollisuus kohdata asiakas. Kun nuori tulee ammattilaisen luo puhumaan asioistaan, hän odottaa tapaavansa läsnä olevan aikuisen, jonka kanssa voi keskustella avoimesti ja tehdä luottamuksellisesti yhteistyötä. Nuoren osallisuuden tunteen voi pilata aikuisten vallankäyttö, kiire, nuoren tiedon väheksyminen, aikuisten tiedon ylikorostuminen, työmenetelmien luoma muuri ammattilaisen ja nuoren välillä, nuorta ei nähdä yksilönä ja ihmisenä, sukupolvien välinen kuilu, ammattilaisten vaihtuminen, kuulemisen ymmärtäminen vain lakisäätöisenä kuulemisena, osallisuuden merkityksen väheksyminen, yhteistyön puute, nuoren riepottelu viranomaiskäytännöstä toiseen tai nuoren epätietoisuus ammattilaisen tavoitteista. (Hotari, Oranen & Pösö 2013, 159-160.)

Muista nämä viisi asiaa osallisuuden merkityksestä työskennellessäsi nuoren kanssa:

1. Lapsi tulee kuulluksi ja voi vaikuttaa
  - Anna lapselle mahdollisuus sanoa mielipiteensä ja kertoa tarinansa

2. Tieto ja ymmärrys kasvavat
  - Tavoitteena on, että nuoren kuva omasta elämästään jäsentyy ja nuori ja perhe saavat lisää tietoa itsestään, toisistaan ja lastensuojelusta.

3. Suojelun toteuttaminen on luontevaa
  - Sinulla on tehtävänä suojella nuorta esimerkiksi järjestämällä nuorelle tarvittava tuki (esim. joku palvelu) ja työ, jota teet vanhempien kanssa nuoren suojelemiseksi.

4. Nuoren voimavarat saadaan esiin ja käyttöön
  - Nuorten ja vanhempien osallisuus tuo esiin paitsi huolet ja muutostarpeet, mutta myös voimavarat, jotka ovat lapsen käytössä ja tukena.

5. Yhteinen arviointi on mahdollista
  - Mitä useampi henkilö arviointiin osallistuu, se moniäänistyy, joka taas kasvattaa arvioinnin pätevyyttä.

Omaohjaajatyössä on tärkeää löytää erilaisia menetelmiä myös osallisuuteen, jolloin nuori voi tätä kautta saada äänensä kuuluviin. Yhtenä hyvänä menetelmänä toimii yhteisön kokemuspeli, jonka tarkoituksena on eri teemojen avulla osallistaa lapsia ja nuoria.

Yhteisön kokemuspelin teemat rakentuvat lapsen hyvinvoinnin kolmen osa-alueen ympärille: myönteinen minäkuva, turvallisuus ja toimijuus. Näitä on täydennetty muilla lapsen hyvinvointiin vaikuttavilla tekijöillä eli fyysisellä terveydellä, fyysisellä ympäristöllä ja materiaalisilla resursseilla. Pelistä löytyy myös lisäksi 15 eri teemaa, jotka tarkentavat hyvinvoinnin osatekijöitä erityisesti lastensuojelun laitoshoidossa. (Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus 2018.)

yhteisön kokemuspeli

Pelin idea:

Pelaajat pyörittävät vuorotellen pelilaudan keskellä asetettavaa nuolta, joka kertoo keskustelunaiheen. Peliohjeista löytyy myös apukysymyksiä keskustelun herättäjäksi. Kunkin keskustelun lopuksi arvioidaan, kuinka hyvin aihealueen asiat ovat laitoksen arjessa. Jokainen osallistuja antaa äänensä hymynaamojen avulla ja tämä kirjataan pelilautaan.

Pelin yhteydessä mietitään kehittämissideoita, kirjataan niitä ylös ja viedään näitä systemaattisesti eteenpäin laitoksen kehittämistyössä. Tätä varten on muistiinpanoliite. (Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus 2018.)

*Pelilauta, peliohjeet ja muistiinpanoliite
ovat liitteinä oppaan lopussa*

LUOTTAMUS JA VUOROVAIKUTUS OMAOH- JAAJATYÖSSÄ

Luottamus on arkinen asia, jonka yleensä ymmärrämme intuitiivisesti. Sosiaalialalla työskennellään herkässä ihmissuhdetyössä. Kun ihmiset hakeutuvat avunpiiriin saattavat he usein olla epätietoisia tai hämmentyneitä omasta tilanteestaan ja tulevaisuudestaan. Heille kaikille yhteistä ovat elämäntilanteeseen liittyvät luottamuksen ja epäluottamuksen kokemukset ja niiden antamat merkitykset. Kohtaaminen ja työskentely sosiaalialan ammattilaisen kanssa ovat heille aina uusi luottamuksen mahdollisuus tai epäluottamuksen riski. (Raatikainen 2015, 12.)

Luottamus on elinvoimaa lisäävä tekijä ihmissuhteissa. Luottamus lisää toivoa ja uskoa tulevaan. Kun ihmisellä on hyviä kokemuksia luotettavista ihmisistä, se voimistaa toivon tunnetta tulevaisuutta ajatellen. Luottamusta ja uskoa luova ilmapiiri ovat sosiaalialalla ensiarvoinen työn lähtökohta ja perusta. Luottamuksen saavuttaminen on hyvän työn tulos, mutta se vaatii myös asetettujen tavoitteiden saavuttamista. (Raatikainen 2015, 18.)

Asiakaslähtöisessä työssä korostetaan usein tasavertaista kohtaamista ja asiakaskeskeisyyden merkitystä (Mönkkönen 2007, 14). Vuorovaikutus sisältää yksilöiden, yhteisöjen, organisaatioiden ja kulttuurien välistä vuorovaikutusta. Se voi olla yhteistyötä, vallankäyttöä tai sosiaalisesti yhteisiä jaettuja sääntöjä ja sopimuksia. Lastensuojelutyössä puhutaan verkostoitumisesta, moniammatillisesta yhteistyöstä tai dialogisuudesta. (Mönkkönen 2007, 15.)

Vuorovaikutus on parhaimmillaan dialogia, jossa kaksi ihmistä ovat tasa-arvoisessa ja toista kunnioittavassa vuorovaikutuksessa keskenään. Se voi mahdollistaa uuden oppimisen. (Raatikainen 2015, 107.)

Käydessäsi dialogia, ota huomioon nämä tärkeät seikat:

1. Osallistu aktiivisesti
2. Sitoudu keskusteluun
3. Suhtaudu ja reagoi vastavuoroisesti
4. Ilmaise itseäsi avoimesti ja vilpittömästi
5. Suhtaudu kunnioittavasti
6. Unohda minäkeskeisyys
7. Rakenna yhteinen ymmärrys erilaisten näkökulmien pohjalta
8. Tarkenna ajatuksia tiedustelevilla kysymyksillä
9. Aseta ajatukset alttiiksi tutkimiselle ja kyseenalaistamiselle
10. Perusta keskustelu havaintoihin eikä arvailuun ja kuvitelmiin toisen ajatuksenkulusta

Vuorovaikutus on suuressa roolissa työssäsi. Tarkkaile omaa vuorovaikutustasi puoli päivää. Pidä siitä päiväkirjaa ja tarkkaile seuraavia asioita:

1. Millainen kuuntelija sinä olet?
2. Osaatko olla läsnä ja antaa tarvittaessa tilaa?
3. Käytätkö enemmän minä-kieltä vai sinä-kieltä?
4. Onko sinulla kiire sanoa omat asiasi ennen muita?
5. Katsotko silmiin vai oletko poissaoleva?

NUORTEN AJATUKSIA OMAOHJAAJATYÖSTÄ

“On hyvä, että on omaohjaaja, koska sille voi puhua.”

“Omaohjaajan kanssa voi tehdä reissuja.”

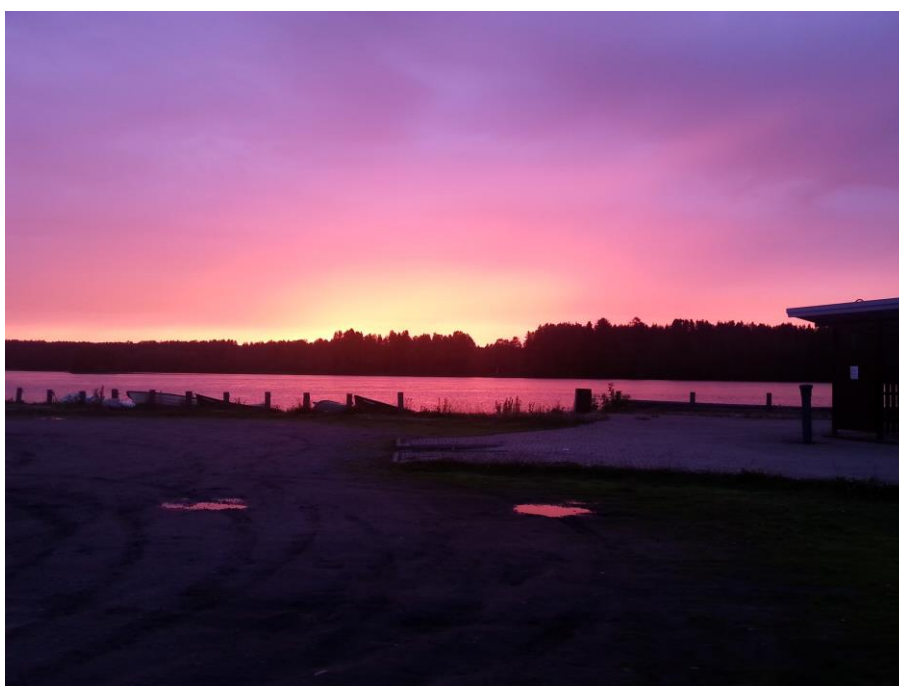
“On hyvä, että on omaohjaaja, niin on yksi sellainen, johon luottaa enemmän.”

“Omaohjaaja on ns. ensimmäinen luottamushenkilö nuorelle.”

“Omaohjaajan toimenkuva on nuoren kanssa juttelemista, olemista ja yhdessä tekemistä.”

“Omaohjaajan kuuluu tarjota nuorelle huolenpitoa, turvallisuutta ja luotettavuutta.”

“Vietän omaohjaajan kanssa aikaa jutellen ja pelaten.”

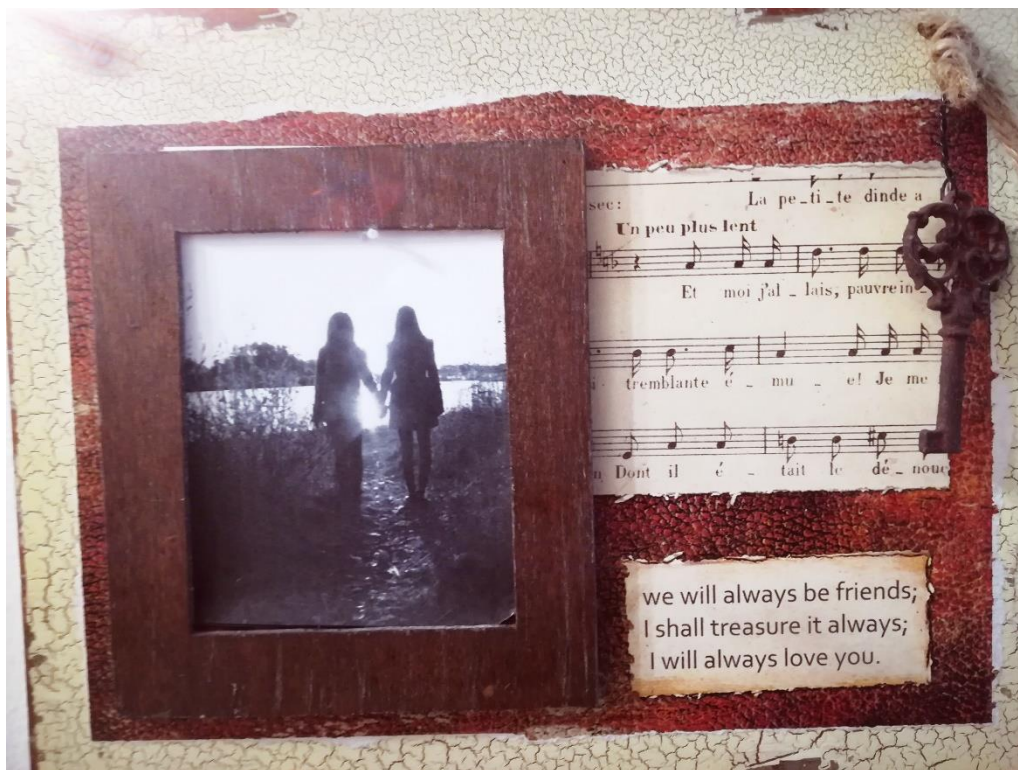
TYÖNTEKIJÖIDEN AJATUKSIA OMAOHJAAJATYÖSTÄ

"On tärkeää, jotta nuorelle tarjoutuu mahdollisuus luoda turvallinen suhde ohjaajaan."

"Omaohjaajatyöskentely mahdollistaa sen, että joku ohjaajista ottaa vastuulleen nuoren asioista huolehtimisen."

"Parhain tapa viettää aikaa on nuoren toiveita kuunnellen, mutta myös ohjaajan keksimää tekemistä.. Kiireen tuntu ei ole hyvä vaan pitäisi saada toteuttaa aikaa rauhassa."

"Nuoren kanssa olisi hyvä puhua seurustelusta ja erilaisista ihmistyypeistä, mitkä ovat haitallisia."

“Tärkeimpinä tehtävinä on ajan viettäminen nuoren kanssa, yhteistyö perheen ja sosiaalityöntekijän kanssa, tietoisuus nuoren asioista, nuoren asioiden hoitaminen ajallaan ja huolellisesti, harrastuksen löytäminen, nuoren tukeminen, nuoren mielipiteen selvittäminen häntä koskevissa asioissa, tavoitteellinen yksilöohjaus, jäməkän aseman luominen, jolla pidetään rajoista kiinni sekä pyrkimys luoda luotettava suhde nuoreen.”

“Parhain tapa viettää aikaa nuoren kanssa on yhdessä tehden, ennakoivasti toimien, sovitusti ja säännöllisesti. Omaohjaajan pitäisi osallistua aina oman nuoren palavereihin, nuoren toiveita kuunnellen ja rauhassa aikaa viettäen.”

“Vaikeassa tilanteessa nuoren rinnalla seisominen ja kulkeminen voi olla haaste ja nuori itsekkin voi harata vastaan, mutta lopulta uskon sen kantavan hedelmää.”

“Omaohjaaja voi parhaimmillaan olla linkki perheen, sosiaalitoimen ja nuoren välillä. Hyvä yhteistyö ja tarkka tietämys auttavat yhteistyössä perheen kanssa ja auttaa ymmärtämään miksi tiettyjä ratkaisuja nuoren kohdalla tehdään.”

KEHITETTÄVÄT ASIAT NUORTEN JA OHJAAJIEN MIELESTÄ

Kyselyn pohjalta, johon vastasitte, nousi esille kehitettäväksi asioiksi teidän työntekijöiden sekä nuorten mielestä perheen huomioiminen, ajan puute, nuoren palaverieihin osallistuminen, suunnitelmallisuuden ja parityöskentelyn puute, oikeanlainen työskentelytapa ja kemia nuoren ja ohjaajan välillä.

Mielestäni olisi tärkeää, että keskusteluita ja omaohjaajahetkiä pidettäisiin keran viikossa. Olisi tärkeää, että päivä olisi sellainen, jolloin työvoimaa olisi paljon ja päivän muun ohjelman puolesta olisi mahdollista toteuttaa omaohjaajahetki ilman kiireentuntua.

Työntekijänä te koitte, että omaohjaajahetki olisi parhain tapa toteuttaa viettämällä aikaa yhdessä tekemisen muodossa nuoren kanssa ja toimimalla ennakoivasti, sovitusti ja säännöllisesti. Omaohjaajatuokio pitäisi saada säännölliseksi, jolloin nuori tietäisi, että hänen joka viikkoiseen viikko-ohjelmaan kuuluu myös ajan viettäminen omaohjaajansa kanssa, jolloin myös luottamuksen ja vuorovaikutuksen laatu mahdollisesti paranisi.

Omaohjaajuudelle toivottiin myös suunnitelmallisuutta enemmän. Tällä hetkellä omaohjaajatuokioita ei suunnitella juurikaan etukäteen. Mielestäni olisin tärkeää, että tuokion lähestyessä nuorelle voisi kertoa, että mitä tuokion aikana tehdään, jotta nuori voisi valmistautua siihen. Menetelmätyöskentelyssä olisi hyvä kertoa nuorelle etukäteen, että minkälaisia menetelmiä tehdään. Menetelmätyöskentelyn jälkeen olisi myös tärkeää, että tuokiolle jäisi aikaa myös nuoren toivomalle tekemiselle.

Te Metsäpirtin työntekijät sekä osa nuorista koitte, että kemia nuoren ja ohjaajan välillä on ehdottoman tärkeää, jotta omaohjaajatyöskentelystä saadaan mahdollisimman onnistunutta. Kyselyn perusteella selvisi, että työntekijät ja nuoret haluaisivat, että olisi mahdollista odottaa kemian syntymistä ja sitä, kenen kanssa parhaiten tulee toimeen. Mielestäni omaohjaajan valitsemisessa olisi ehdottoman tärkeää ottaa myös nuoren mielipiteet huomioon siitä kenet haluaisi omaohjaajaksi.

Metsäpirtin laatukäsikirjassa kerrotaan, että omaohjaaja on nuoren ns. ensisijainen asiantuntija ja luottamushenkilö, joka hoitaa myös nuoren palaverit. Tämä ei kuitenkaan ole toteutunut vuorotyön ja ajanpuutteen vuoksi. Tähän ehdottaisinkin, että palaverit pyrittäisiin sopimaan ajoissa ja siten, että omaohjaajien on mahdollista työvuorojensa puolesta osallistua niihin. Toki sosiaalityöntekijöiden kiireiset aikataulut vaikeuttavat hieman asiaa.

Metsäpirtin työntekijöinä koitte, että omaohjaajien, jotka nuorelle on määrätty, välinen työskentely ei ole toimivaa tiimityöskentelyä vaan vastuu kasaantuu enemmänkin ns. "ykkösohjaajan" harteille. Tällä hetkellä Metsäpirtillä vastuu nuoresta on ykkösohjaajalla, mutta jos ykkösohjaaja ei kerkeä hoitamaan nuoren asioita, pitää tämän delegoida ne muille vuorossa oleville ohjaajille. Omaohjaajien tiimityöskentelyä tulisi parantaa siten, että omaohjaajat pitäisivät säännöllisesti keskenään palavereita, missä käsitellään omaohjattavaa nuorta ja jaettaisiin tasapuolisesti nuoreen liittyvät tehtävät molempien ohjaajien kesken.

Muistakaa, että teette erittäin arvokasta ja tärkeää työtä koko persoonallanne. Lastensuojelun kentästä tulee koko ajan yhä vaativampaa ja vaativampaa, mutta te selviätte ja hoidatte hienosti hommanne. Seuraavan runon myötä muistutan teitä, että te olette niitä, jotka näyttävät suunnan, mutta ette voi päättää valitseeko nuori sen suunnan vai lähteekö hän eri reitille.

"Voin opettaa sinulle asioita,
mutta en voi pakottaa sinua oppimaan.
Voin antaa sinulle suunnan, mutta
en voi olla aina suunnistamassa kanssasi.

Sallin sinulle vapauden, mutta en voi
vastata vapauksistasi. Voin opettaa sinua
erottamaan oikean väärästä, mutta
en voi päättää puolestasi.

Voin hankkia sinulle kauniita vaatteita,
mutta en voi tehdä sinusta
kaunista sisältä.
Voin tarjota sinulle ohjeitani,
mutta en voi hyväksyä niitä puolestasi.

Voin opettaa sinulle arvostusta,
mutta en voi pakottaa sinua kunnioittamaan.
Voin auttaa sinua tavoitteiden asettamisessa,
mutta en voi saavuttaa niitä puolestasi.

Voin kertoa sinulle ystävällisyydestä,
mutta en voi pakottaa sinua olemaan hellä.
Voin neuvoa sinua ystävien valinnassa,
mutta en voi valita heitä puolestasi.

Voin varoittaa sinua maailman synneistä,
mutta en voi olla moraalinvartijasi.
Voin kertoa sinulle miten eletään,
mutta en voi antaa sinulle ikuista elämää"

-Pajutu

Perheen huomioiminen

Lastensuojelussa on tavallista, että nuoren läheisverkosto kartoitetaan heti asiakkuuden alussa. Työntekijällä tulisi olla koko ajan tietoa ja ymmärrystä lapsen läheisistä ja heidän mahdollisuuksistaan olla mukana lapsen elämässä tukemassa häntä. Lapsen läheissuhteita tulee siis kartoittaa jatkuvasti. (Lahtinen & Särkiö 2016, 21.)

Läheisyyden kartoittamisen apuna voi käyttää erilaisia välineitä ja menetelmiä. Mitä vähemmän lapsi osaa puheeksi sanoa asioita, sitä tärkeämpää on käyttää lapsen havainnointia ja toiminnallisia menetelmiä apuna. (Lahtinen & Särkiö 2016, 21.)

Kun kartoitetaan läheisverkostoa, voi tulla esiin myös se, että lapsella ei ole läheisiä ollenkaan. Nämä tilanteet aiheuttavat sen, että sitä tärkeämpi ammattilaisen rooli on. Heidän on löydettävä lapselle läheisiä ja vahvistaa lapsen olemassa olevia ihmissuhteita. Tämä tarkoittaa sitä, että autetaan luomaan uusia ihmissuhteita, vahvistetaan lapsen myönteistä ihmissuhdeverkostoa, korjataan solmussa olevia ihmissuhteita ja autetaan etäänntyneitä läheisiä aktiivisemmaksi. (Lahtinen & Särkiö 2016, 21-22.)

Hyviä menetelmiä läheisverkoston kartoittamiseen on erilaiset sukupuut ja läheisverkostokartat. Ne auttavat nuoria hahmottamaan läheisverkostoaan. Nuorelle saattaa olla helpompi hahmottaa läheisverkostonsa paperille kuin kertoen siitä.

Terapeuttinen sukupuu

Ohjeet:

Piirrä sukupuu ainakin kolmanteen polveen. Ota sukupuuhun mukaan siis ainakin isovanhempiesi ja vanhempiesi sukupolvi, oma sukupolvesi sekä mahdollinen seuraava sukupolvi. Piirrä perheen lapset sukupuuhun rinnakkain ja ikäjärjestyksessä vasemmalta oikealle. Ympyrä kuvaa naista ja neliö miestä. Kirjaa sukupuuhun nimet, syntymä- ja kuolinajat, ammatit, avo- ja avioliitot, erot ja lasten syntymät sekä mahdolliset muut tärkeät vuosiluvut.

Kysy tietoja sukulaisilta, jos et itse tiedä. Kirjaa sukupuuhun tunnesuhteet, perheroolit ja toistuvat sanonnat. Tunnesuhteita voivat olla esimerkiksi kiintymys tai torjunta, perherooleja sovittelija, pomo ja marttyyri. Mikä on oma roolisi? Jotta saat tiedot kokoon, muistele itse ja kysy sukulaisilta, millaisia jo kuolleet sukulaiset ovat. Saatat huomata, kuinka vähän tiedät suvustasi. Saatat huomata myös, että suvussasi on ihmisiä, joista monet kertovat mielellään ja toisia, joista ei juuri puhuta. Mieti, mitä se kertoo.

Terapeuttinen sukupuu ei ole oikea tulkinta suvustasi, vaan kokemuksesi. Oivallusten kannalta ei ole tärkeää, oliko joku ihminen suvussasi oikeasti juuri sellainen kuin tarinat ja muistot kertovat. Pohdi vielä, mitkä ovat sinun sukusi vahvuuksia? Missä monet sukulaisesi ovat verrattain hyviä ja missä huonoja? Mitä sukulaisilta oppimaasi haluat säilyttää ja mistä haluat päästää irti? Millaisia salaisuuksia suvussasi on?

Valitse kaksi säilyttämisenarvoista asiaa ja yksi karistettava asia. Mikä on ollut roolisi perheessä lapsena? Oletko edelleen samassa roolissa? Oletko tyytyväinen rooliisi vai haluatko sen muuttuvan? Jos haluat muutosta, aloita yhdestä asiasta. Kun yksi muutos on onnistunut, ota seuraava askel.
(<http://www.tehy.fi/tehy-lehti/2015/4-2015>)

Aika

- *“Vuorotyö luo haasteita ja välillä on pitkiäkin pätkiä, ettei välttämättä näe omaohjattavaa kunnolla.”*

Lapsilla, jotka asuvat lastensuojelun sijaishuollon piirissä joko sijaisperheissä, perhekodeissa tai lastensuojelulaitoksissa, on turvallisuuden tunne usein järkkynyt. Aikuiset, joiden erityisesti pitäisi edustaa turvallisuutta, eivät ole siihen syystä tai toisesta pystyneet. Etenkin silloin meidän kaikkien aikuisten tehtävä on täyttää turvallisten aikuisten tunnusmerkit ja olla lapsille läsnä pienissä kohtaamisissa, olla rohkeutta ottaa vastaan se, mitä lapselle kuuluu ja hänen elämässään tapahtuu. Kuulla aidosti, mitä heillä on sanottavaa silloin koulusta tullessa ja unohtaa kiire kohtaamisen ajaksi, muutamaksi minuutiksi. Kohtaamisen tilanteissa pitää olla valppaana. Hetket ovat lyhyitä ja niihin tulee tarttua aktiivisesti. Kiiheen taakse pääsee piiloon. (Lastensuojelun keskusliitto 2012, 16.)

Nuoren hyvinvointiin voidaan vaikuttaa työskentelemällä tiiviisti hänen kanssaan. Aikuisen pitää olla tietoinen nuoren elämäntapahtumista, jotta hän voi auttaa nuorta selviytymään ja löytämään hänen yksilölliset tarpeensa. Usein nuoren elämäkokemukset ovat haasteellisempia kuin mitä hän ikäänsä ja kehitykseensä nähden on pystynyt vastaanottamaan. Tämän takia nuoret tarvitsevat aikuisten voimavaroja ymmärtääkseen omia tunteitaan ja ajatuksiaan paremmin. (Lastensuojelun keskusliitto 2012, 34.)

Suunnittele omaohjattavasi kanssa etukäteen mitä teette milläkin viikolla omaohjaajatuokion aikana. Voit käyttää alla olevaa taulukkoa apunasi. Anna toinen kappale nuorelle ja toinen pidä itselläsi.

Viikot	Tekeminen	Vapaa sana tuokiosta. Miten sujui?
VKO 1		
VKO 2		
VKO 3		
VKO 4		
VKO 5		
VKO 6		
VKO 7		

Palaverit

Olette kokeneet omaohjaajatyössänne, että vuorotyö ja ajan vähyys tuovat ongelmia siinä, että ette kerkeä aina osallistua omaohjattavanne palavereihin ja tapaamisiin. Olisikin tärkeää saada palaverit ja työvuorot sovittua tarpeeksi ajoissa, jotta palavereihin osallistuminen onnistuisi.

Palavereissa on tärkeää, että kuulemme nuoren omat toiveet, otamme todesta hänen kokemuksensa ja annamme oman osaamisemme hänen käyttöönsä. On tilanteita, joissa joudumme toimimaan toisin kuin mitä nuoren ilmaisema toive on. Silloin on erityisen tärkeää perustella nuorelle, miksi toimimme niin kuin toimimme.

Palaveriin valmistautuessa on luonnollinen tilanne käydä läpi aikaisempaa ja näin välittää nuorelle, ehkä kertauksenakin, hänen elämäänsä koskevaa tietoa. Omaohjaajana valmistaudu myös omalta osaltasi kokoamalla paperille asioita, jotka ovat tärkeitä käsitellä nuoren tulevaisuutta koskevassa palaverissa. Pääpaino palavereissa on tulevaisuuden suunnittelu, toivon näköalojen etsiminen ja ylläpitäminen.

Elämme tässä hetkessä ja on hyvä muistaa, että joskus on asettava tavoitteita ehkä vain päivä kerrallaan. Jos asetamme vuoden tavoitteita, ne useimmiten ovat niin abstrakteja, ettei niitä jaksata ajatella, ettei niitä ymmärrä eikä niihin sitoudu. On vaikea havaita mitään hyvää tapahtuneen, jos tavoite on liian suuri. (Lastensuojelun keskusliitto 2012, 26.)

Huolehdi nuoren palaveriin osallistuessasi:

1. Olet sanojesi mittainen ja läsnä oleva
2. Perehdy nuoren asiakirjoihin ennen palaveria "
3. Puhu asioista rehellisesti ja suoraan
4. Ota huomioon nuoren omat ideat ja hyödynnä niitä
5. Osaat puhua nuorelle, nuoresta ja tarvittaessa samaistua nuoren rooliin
6. Ole tarvittaessa nuoren puolella
7. Varaa aikaa tarpeeksi palaverille, jotta asioita ei tarvitse hoitaa kiireellä ja näin nuorelle saattaa tulla laiminlyöty olo
8. Käy palaverin jälkeen nuoren kanssa palaverissa käsitellyt asiat läpi ja kysy onko epäselvyyksiä

(Lastensuojelun keskusliitto 2012, 13.)

Vapaamuotoisuus

- *"Suunnitelmallisuutta enemmän. Ohjaajille enemmän vastuuta itsenäisen omaohjaajatyöskentelyn suunnitteluun ja toteutukseen. Jokaisen kyettävä itse suunnittelemaan omaohjaajatyöskentely omien vuorojen mukaan, ilman erillistä "ajanvarausta".*

Sosiaali- ja kasvatustyössä kohdataan monenlaisia ihmisiä erilaisissa elämänvaiheissa ja -tilanteissa. Tietoisuus omista arvoista ja osaamisesta lisäävät työntekijän luottamusta itseän ja uskallusta kohdata erilaisia asioita. (Friis & Kaikko 2013, 108.)

Avoin vuorovaikutus ja yhteistyösuhde toimivat lähtökohtana lapsen, työntekijän ja moniammatillisten verkostojen kanssa. On tärkeää vastuuttaa lasta omassa arjessaan ja työntekijän tehtävänä on ottaa vastuuta prosessista. Tällainen toiminta tukee aktiivista asiakkuutta ja näin lapsi toimii oman elämänsä asiantuntijana. Salliva ja avara ilmapiiri mahdollistaa muutoksen ja vapauttaa voimavarat liikkeelle. Tällaisessa ilmapiirissä työntekijä uskaltaa kuulla vaikeitakin asioita ja keskustella niistä lapsen kanssa. (Friis & Kaikko 2013, 109.)

Työntekijän tärkein työkalu on hänen persoonansa, joka on vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Se on vuorotellen tapahtuvaa vaikuttamista ja kuuntelemista. Oman persoonan ja ammatillisen vuorovaikutuksen avulla lapselle tarjotaan ymmärrystä, tukea ja välittämistä. Tällöin työntekijältä vaaditaan kykyä kuuntelemiseen ja myötäelämiseen ja hänen täytyy olla sinut omien varjojensa ja elämänsä historian kanssa. (Friis & Kaikko 2013, 109.)

Lastensuojelu- ja omaohjaajatyössä on tärkeää psykososiaaliset taidot. Psykososiaalisen taidon ydin on kyky psyykkiseen läsnäoloon ja dialogiseen suhteeseen. (Uusitalo 2018, 44.)

Huolehdi, että täytät nämä kriteerit ollessasi nuoren omaohjaaja:

- Ole avoin omille ja toisen tunteille sekä toisen sisäisille kokemuksille, ajatuksille ja tulkinnoille
- Kuuntele
- Ole kiinnostunut lapsen tai nuoren kokemuksista, tuntemuksista ja asioille antamista merkityksistä
- Osoita kiinnostusta lapsen tai nuoren ajatuksiin, menneisyyden kokemuksiin sekä tulevaisuuden toiveisiin ja pyrkimyksiin
- Aina ei tarvitse puhua, voi olla vain läsnä ja osoittaa myötätuntoa ja välittämistä hiljaisuudellakin
- Ymmärrä ja arvosta toista sellaisenaan
- Välitä ja ota vastuu toisesta edistämällä hyvää vuorovaikutusta

(Uusitalo 2018, 44-45.)

Parityöskentelyn puute

- *”Jokaiselle nuorelle kaksi aktiivista ja keskenään yhteen toimivaa omaohjaajaa, jotka työskentelevät tasaisesti jolloin kumpikaan ei kuormitu liikaa.”*

Kyselyistä nousi esille myös parityöskentelyn puute. Parityöskentelyn osaamisen jakaminen vaatii aikaa ja oppimisesta kiinnostuneen työparin. Parhaimmillaan parityöskentely vähentäisi kuormittavia työvaiheita ja toisi lisää mielekkäitä tehtäviä. Samalla voisi saada myös uusia näkökulmia omaan työhönsä. Parityöskentely vähentäisi myös kuormittavuutta ja parantaisi työhyvinvointia.

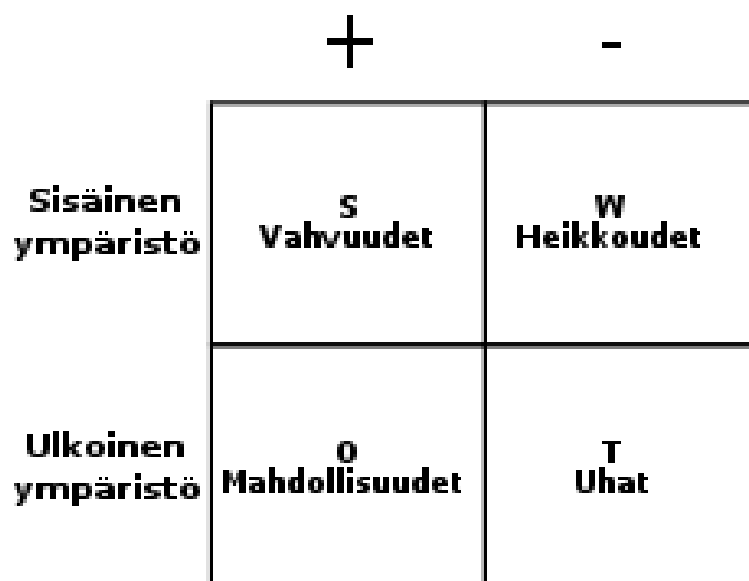
Työhyvinvointi taas vaikuttaisi organisaation maineeseen, kilpailukykyyn ja taloudelliseen tulokseen. Hyvinvoivassa työyhteisössä ollaan avoimia ja luotetaan, innostetaan ja kannustetaan, puhalletaan yhteen hiileen, annetaan myönteistä palautetta, pidetään työmäärä aisoissa, uskalletaan puhua ongelmistakin ja säilytetään toimintakyky muutostilanteissa. (Työterveyslaitos 2019.)

Hyvinvoiva työntekijä taas on motivoitunut ja vastuuntuntoinen, pääsee hyödyntämään vahvuuksiaan ja osaamistaan, tuntee työnsä tavoitteet, saa palautetta työstään, kokee itsensä tarpeelliseksi, kokee työssään riittävästi sekä itsenäisyyttä että yhteenkuuluvuutta, onnistuu ja innostuu työssään, kokee työn imua. (Työterveyslaitos 2019.)

Parityöskentelyssä ohjaajat voisivat käyttää keskenään omaohjaajatyöskentelystä SWOT-analyysia, joka on menetelmä, jota ohjaajina voitte käyttää strategian laatimisessa omaohjaajatyöskentelylle, oppimisen tai ongelmien tunnistamisessa omaohjaajatyön parityöskentelyssänne sekä sen arvioinnissa ja kehittämisessä.

SWOT-analyysissä kirjataan ylös analysoidun asian:

- sisäiset vahvuudet - **Strengths**
- sisäiset heikkoudet - **Weaknesses**
- ulkoiset mahdollisuudet - **Opportunities**
- ulkoiset uhat - **Threats**

Kaavion vasempaan puoliskoon voitte kuvata parityöskentelyenne myönteiset asiat. Oikeaan puoliskoon voitte kirjoittaa negatiiviset asiat siitä. Kaavion alapuoliskoon kuvaatte ulkoiset asiat, jotka vaikuttavat omaohjaajatyöskentelyssä parityöskentelyenne ja yläpuoliskoon sisäiset asiat, jotka vaikuttavat siihen.

Esimerkki SWOT-analyysistä parityöskentelystä omaohjaajatyössä:

	+	-
Sisäinen ympäristö	<p>Vahvuudet:</p> <p>-Hyvä työpari</p>	<p>Heikkoudet:</p> <p>-Aika, vuorotyö</p>
Ulkoinen ympäristö	<p>Mahdollisuudet:</p> <p>-Asiakas tyytyväisyys</p>	<p>Uhat:</p> <p>-Resurssipula, raha</p>

Tämän jälkeen SWOT-analyysin pohjalta voitte tehdä päätelmiä siitä, miten vahvuuksia voidaan käyttää hyväksi parityöskentelyssä, miten heikkoudet muutetaan vahvuuksiksi, miten tulevaisuuden mahdollisuuksia hyödynnetään ja miten uhat vältetään. Tuloksena saadaan toimintasuunnitelma siitä, mitä millekin asialle pitää tehdä.

Voit muokata SWOT-analyysia parhaalla näkemälläsi tavalla. Voit käyttää SWOT-analyysi menetelmää myös muulla tavalla omaohjaajatyöskentelyssäsi. Aiheena voi olla lähes mikä vain, jossa voi miettiä vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Voit myös poistaa taulukosta sisäisen ja ulkoisen ympäristön ja miettiä vain eri osa-alueita. Luovuus on sallittua.

Oikeaoppinen työskentely

- *”Mielestäni onnistuneen omaohjaajatyön mittari ei ole käytettyjen menetelmien lukumäärä vaan laadukas aika nuoren kanssa, myöskin oikeanlaisia menetelmiä ja työtapoja hyödyntäen.”*

Lastensuojelutyö on vaativaa asiantuntija- ja ihmissuhdetyötä. Asiakkailta on yleensä useita päällekkäisiä ongelmia. (Uusitalo 2018, 35.) Ongelmanratkaisua vaativissa tehtävissä on tärkeää arvioida ja pohtia, että millainen tieto on arvokasta työssä. Emme voi useinkaan tietää millainen tietämys tai tieto on hyödyllistä työtilanteessa ammatillisesti. Vasta työtilanteen jälkeen yleensä kokemukset osoittavat millaisesta tietämyksestä olisi ollut hyötyä. Haasteellisiin ja vaativiin tilanteisiin voimme valmistautua kuitenkin mielikuvatyöskentelyllä: Mitä voi tapahtua? Mitä kannattaisi toimia? Mitä seuraa, jos tapahtuukin jotain muuta? (Uusitalo 2018, 37.)

Lastensuojelutyöhön sisältyy paljon päivittäisiä kodinhoidollisia töitä, jotka pohjautuvat pitkälti sijoitettujen lasten ja lastenkodin päivärutiineihin ja arkeen. Nämä asiat ovat välttämättömiä lasten perusturvallisuuden ja kehityksen näkökulmasta katsottuna. Välttämättä näitä kodinhoidollisia tilanteita ei aina nähdä oppimistilanteina. Jokaisen työhön sisältyy kuitenkin tehtäviä, jotka muodostuvat ammatillisiksi rutiineiksi. Rutiinit auttavat parantamaan työnhallintaa ja suuntaamaan ammatillisen energian vaativimpiin työn ongelmakohtiin. Se auttaa myös tuottamaan uutta tietoa osana arjen tilanteita ja tapahtumia. (Uusitalo 2018, 38-39.)

Työntekijöiden oma kuvaus onnistuneesta työskentelystä on usein hyvin intuitiivinen ja perustuu usein jo automatisoituneisiin kokemuksiin. Keskeisinä tekijöinä nousevat esille luottamus, rajat ja rakkaus. Jotta lastenkotityön perustehtävässä onnistutaan, edellyttää se työntekijöiltä sitä, että he perustavat työnsä niin omaohjaajuudessa kuin hoito- ja kasvatusyhteisössä sellaiselle vuorovaikutukselle ja välittämiselle, jossa pyritään oppimaan psyykkistä läsnäoloa ja yhteydessä olemista toiseen ihmiseen. (Uusitalo 2018, 44.)

Menetelmät ovat välineitä tiettyyn tavoitteeseen pääsemisessä. Sen tehtävänä on toimia keskustelun apuvälineenä, tilanteen selkeyttäjänä tai muutoksen vauhdittajana. Kun työntekijä on perehtynyt hyvin työvälineisiinsä, vähenee riskit virhetulkinnoista, käyttö kohtaa tarpeet ja menetelmään liittyvät rajoitteet tulee helpommin huomatuksi. Menetelmä ei ole kuitenkaan pääroolissa vaan itse yksilö. (Friis & Kaikko 2013, 112.)

Huomioi nämä asiat, kun valitset menetelmää omaohjaajatuokiolle:

1. Mieti tuokion tavoite ja se, miksi juuri nyt olisi hyvä käyttää tätä menetelmää
2. Huomioi menetelmän taustateoria, sen vahvuudet ja heikkoudet
3. Mieti, mitä seurauksia menetelmän käytöstä on
4. Mieti, millaisia ennakoivalteluita menetelmä edellyttää
5. Kerro menetelmän käytön jälkeen nuorelle palaute ja hoida jälkipuinti
6. Sinä toimit omaohjaajana vain kysymysten asettelijana, keskustelun ylläpitäjänä, kanssareflektioijana ja havainnoijana
7. Näytä ammattilaisena, että kunnioitat nuorta, mutta tuo kuitenkin oma ammatillinen näkökulma esille asioihin, josta voidaan sitten keskustella

Henkilökemisiä nuoren ja ohjaajan välillä

- *”Pitäisi katsoa tarkemmin kemisiä nuoren ja ohjaajan välillä, jotta saisi parhaimman ja sopivimman omaohjaajan itselle.*

Kun lapsi otetaan avosylin ja hyvillä mielin vastaan sijaishuoltopaikkaan, se luo pohjaa sijoituksen onnistumiselle. Lasta vastaanottavalla ohjaajalla pitää olla tarpeeksi aikaa lapsen kanssa olemiseen. Myös hengähdystauon ja tilan antaminen nuorelle on tärkeää. (Känkänen 2013, 268.)

Monesti lapsella voi olla kokemuksia sivuun jäämisestä ja loukatuksi ja hylätyksi tulemisesta. Lapsi tarvitsee sellaisen aikuisen, joka voi antaa lapselle korjaavia ja voimistavia kokemuksia, arvonantoa ja sellaista hoitoa, joka voisi muuttaa käsitystä itsestään ja päästä eroon epäluottamuksen kokemuksestaan. (Känkänen 2013, 269.)

Aikuisen tehtävänä on pitää huolta siitä, että lapsella on riittävästi elämässään asioita, jotka tuottavat hänelle iloa ja hyvää oloa. Hyväksyvä, myötätuntoinen, utelias ja leikkisä asenne on merkityksellinen lapsen kanssa työskennellessä. Arvostamalla lasta lapsi oppii oman arvokkuutensa. (Känkänen 2013, 269.)

Lastensuojelutyössä työntekijä ja lapsi määrittävät yhdessä perusteet asiakkuudelle, tavoitteet ja keinot, joilla näihin tavoitteisiin pyritään. Sen jälkeen työntekijällä ja lapsella alkaa yhteinen matka kohti tavoitteiden saavuttamista asiakkuuden päättymiseen saakka. (Friis & Kaikko 2013, 108.)

LÄHTEET

Friis, Leila & Kaikko, Kirsi 2013. Menetelmät lastensuojelun tukena. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) lastensuojelun ytimissä. 4.painos. Tampere: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 149.

Hotari, Kaisa-Elina, Oranen, Mikko & Pösö, Tarja 2013. Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) lastensuojelun ytimissä. 4.painos. Tampere: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 149.

Kyrönseppä, Ulla & Rautiainen, Juha-Matti 1993. Lapsi laitoksessa. Helsinki: WSOY.

Känkänen, Päivi 2013. Siirtymät sijaishuollossa- hetkiä ja ikuisuuksia. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) lastensuojelun ytimissä. 4.painos. Tampere: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 149.

Lahtinen, Pia & Särkiö, Hanna 2016. Lapsen läheissuhteiden vahvistaminen lastensuojelussa. Opas esimiehille ja työntekijöille. Jyväskylä: Pesäpuu Ry.

Pesäpuu ry & Lastensuojelun Keskusliitto 2012. Uskomme sinuun - usko sinäkin. Opas lastensuojeluun sijoitetun nuoren läheisille ja työntekijöille. Äänekoski: Pesäpuu ry & Lastensuojelun Keskusliitto. Viitattu 27.8.2019.

https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Us_Us_aikuis-ten_opas_netti_U.pdf

Moisio, Jenni 2018. Kohtaamisia retkillä. Osallisuus ja yhteisöllisyys lastenkotien retkitoiminnassa. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Mönkkönen, Kaarina 2007. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Nivala, Elina & Ryytänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus Oy.

Raatikainen, Eija 2015. Lujita luottamusta. Asiakassuhteen rakentaminen sosiaali- ja terveysalalla. Jyväskylä: PS-kustannus.

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca. Viitattu 9.8.2019.

[http://www.socca.fi/kehittaminen/lapsen_paras - yhdessä enemmän - hanke/erityis- ja vaativimman tason palvelujen uudistaminen/yhteison koke-muspeli](http://www.socca.fi/kehittaminen/lapsen_paras_-_yhdessä_enemmän_-_hanke/erityis- ja_vaativimman_tason_palvelujen_uudistaminen/yhteison_koke-muspeli)

Sudenlehti, Jussi & Uusitalo, Ilkka 2018. Tulevaisuuden lastensuojelu. Joensuu: Suomen psykologinen instituuttijhdistys ry.

(<http://www.tehy.fi/tehy-lehti/2015/4-2015>) Viitattu 13.8.2019.

Työterveyslaitos. Viitattu 8.9.2019.

<https://www.ttl.fi/tyoyhteiso/tyohyvinvointi/>

ENNEN PELIÄ

-

Leikkaa ja liiraa kartongille (tai tee itse) ohjevihikosen lopussa oleva nuoli ja kiinnitä se pelilaudan keskelle nastalla yms.
-

Ammattilainen: johda alussa omin sanoin perehdyttävä keskustelu kolmesta keskeisestä lapsen subjektiivisen hyvinvoinnin ulottuvuudesta; toimijuus, turvallisuus ja myönteinen minäkuva, jotta osaa kertoa niistä lapsille ja nuorille. Perehdy Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman Terapeuttisen laitoskasvatuksen mallinusraporttiin, Timonen-Kallio ym. 2017. Löydät sen osoitteesta: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-866-1>.
-

Sanoita ja varmista, että kaikki osallistujat ymmärtävät pelilaudassa esiintyvien sanojen merkityksen samalla tavalla.
-

Asettukaa pelilaudan ympärille mukavaan asentoon.
-

Ennen peliä sopikaa pelikerran kesto (suosittelemme maksimissaan noin kahta tuntia, jotta keskustelu pysyy hedelmällisenä).
-

On tärkeää muistaa, ettei oikeita ja vääriä vastauksia ei ole. Kyseessä on osallistujien henkilökohtainen näkemys ja kokemus elämästä laitoksen arjessa. Tavoitteena on, että pelin avulla voidaan puhua aiheista, joista ei valittamatta muuten puhuta. Vaikka pelilaudassa korostuisivat ääripäät, se ei tarkoita, että tilanne olisi yksiselitteisen hyvä tai huono. Tarkoitus on huomata kehittämisen kohteet ja se, mistä voimme olla ylpeitä.
-

Pelissä on lupa olla eri mieltä kuin toiset ja peliin osallistumisen tulee olla vapaaehtoista.
-

Pelissä ideoituja teemoja voi ja kannattaa hyödyntää laitoksen yleisen kehittämistyön lisäksi monipuolisesti esimerkiksi yksilötyössä.

PELIN KULKU

- Pyöryttäkää vuoronperään nuolia. Nuoli kertoo keskusteluteeman (voitte olla käyttämättä nuolia ja valita aiheen, josta haluatte keskustella).
- On tärkeää antaa tilaa nuorten ja ammattilaisten omille ajatuksille ja puheelle. Voitte kuitenkin hyödyntää seuraavalla aukeamalla olevia apukysymyksiä keskustelun herättämiseksi tai voitte keksiä omia apukysymyksiä.
- Kunkin keskusteluteeman jälkeen käydään arvioiva keskustelu osallistujien näkemyksistä kuinka hyvin aihealueen asiat ovat laitoksen arjessa (esim. pääsenkö laakariin tarvittaessa).

PELILAUDASSA ON HYMYNÄÄMOJA

- PUNAINEN = ei toimi/huono tilanne
- KELTAINEN = ei mielipidettä/en osaa sanoa/neutraali
- VIHREÄ = toimii/hyvä tilanne

- Jokainen osallistuja antaa äänensä ja yhteismaara hymynaamottain kirjataan pelilaudaan (esim. vihreä=3 hloä, keltainen=5 hloä, punainen=2 hloä).
Kyseessä on kokemusten arviointi, ei osallistujien arviointi.
- Pelikerrasta kirjataan muistiinpanot omaan käyttöön:
mistä puhuttiin? Näin on helpompaa jatkaa keskustelua seuraavalla pelikerralla.
- Kehittämisasiat kirjataan ylös muistiinpanoihin.
- Pelin päätteeksi sovitaan, miten ja milloin jatketaan keskustelua niistä teemoista, joihin ei ehditty, miten voidaan kehittämisehdotuksia eteenpäin ja milloin tehdään uusi arvio asioiden tilasta ja milloin muutosta arvioidaan.
- Kehittämisasiat kannattaa laittaa esille (kiinnittää esimerkiksi seinälle) kaikkien nähtäväksi pelikertojen välille, jotta asiat pysyvät esillä ja muistissa.

APUKYSYMUKSET

YHTIÖLLISYYS

- Heluonko viettää aikaa muiden nuorten ja työntekijöiden kanssa? Miksi, miksi ei?
- Mistä/miten yhteisöllisyys syntyy?
- Onko se tärkeää laitoksessa?
- Saako laitoksessa pitää hauskaa?
- Miten erilaiset kulttuuritauista huomioidaan laitoksen arjessa?

LAITOS KOTINA

- Mitä koti tarkoittaa?
- Millaisia tunteita kotiin liittyy?
- Mistä tiedät, että on kotona?
- Onko laitoksen tarpeen olla koti?
- Voinko käyttää omaa äidinkieltäni?

TUKIHENKILÖ VANHEMMALLE

- Onko tärkeää? Miksi?
- Miten toimintaa tulisi tukea?
- Onko vanhemmallasi tukihenkiötä?

PERHEEN PITÄMINEN ELÄMÄSSÄ

- Kenen vastuulla perheen pitäminen elämässä on?
- Kuinka määrittää perheen? (Onko nuori itse määrittellyt keneen haluaa olla yhteydessä, vai onko nuoren puolesta päätetty että vaikka isään pitää olla välit?)
- Miten perheen pitämistä elämässä voitaisiin parhaiten tukea?

LAPSEN OIKEUDET

- Tiedätkö, mitä ovat lapsen oikeudet (ks. YK:n lapsen oikeuksien sopimus)? Entäpä velvollisuudet? Onko lastensuojelun käsikirja tuttu?
- Jos koet, että tulet väärinkohdelluiksi tai oikeuksiasi rikottavan, kenelle kerrot? Kaveri, sosiaalityöntekijä, väkivä, oikeusasiamies? Kuka on kertonut sinulle oikeuksistasi? Kenen tenttävä se on?

PERUSTERVEYDENHUOLIO

- Koetko lastensuojelutaustan vaikuttavan hoitoosi?
- Osaako lääkärin kohdata sinut (esim. tulotarkastus)?
- Oletko saanut hoitoa, jos sinulla on ollut sairaus tai muu tarve?

OMAN ELÄMÄN ENNAKOTAVUUS

- Käydäänkö asiakassuunnitelmia läpi? Oletko lukenut asiakirjosi ja päätöksiä koskien sinua?
- Perustelevatko ammattilaiset tekemiään päätöksiä ymmärrettävästi ja riittävästi?
- Koetko voivasi vaikuttaa tulevaisuuteesi? Miksi, miksi ei?

MIELENTERVEYDEN HOITO

- Tiedätkö, mistä saat tarvittaessa apua?
- Kuinka yhteistyö toimii lastensuojelun ja psykiatrisen hoidon kanssa?
- Koetko voivasi itse "määrittellä" avun tarpeen?

VERTAISRYHMÄ

- Tiedätkö ryhmien olemassolosta ja kuinka niihin voisi päästä? (Mitä on vertais- ja kehittämissyömiem ero?)
- Onko sinulla joku, jolle voit puhua? / Kenelle puhut?
- Koetko olevasi yksin? ("Kukaan ei voi ymmärtää, mitä olen kokenut")

ITSEÄISEN ELÄMÄN TIEDOT

- Mitä itsenäisyyteen liittyy?
- Miten itsenäisyyttä voidaan vahvistaa?
- Voitko opetella ruuanlaittoa, raha-asioiden huoltamista, pyykin pesua yms.?
- Tiedätkö, mitä jälkihoidot tarkoittaa ja mitä kaikkea siihen kuuluu?

PYSYVÄT IHMISSUITEET

- Kuinka läheisesti on kartoitettu? Kuinka usein kartoitus päivitetään?
- Oletko itse saanut määrittellä itsellesi läheiset, vai onko menty ydinperhe-ajattelun mukaan?
- Miten ihmissuhteitasi tuetaan? Minkä toimii ja missä tulisi kehittyä?
- Tuetaanako kaverisuhteitasi/parisuhdettaisi?

TURVALLISUUS

- Mistä turvallisuuden tunne syntyy?
- Miten fyysinen turvallisuus näkyy? Entäpä henkinen?
- Miten turvallisuus voidaan varmistaa?

SIIRTYMÄT

- Miten siirtymät ovat toimineet konkreettisesti?
- Onko siirtymistä kerrottu etukäteen nuorelle ja vanhemmalle? Onko siirtymä, esim. laitosten vaihto, perusteitu mielestäsi selkeästi ja riittävästi?
- Olisiko asian voinnut hoitaa paremmin?
- Miten toivoisit tulevan muutoksen (esim. asuinpaikassasi tai koulussa) menevän?

OMAN HISTORIAN LÄPIKÄYNTI

- Kenen kanssa tulisi tehdä?
- Miksi olisi tärkeää? Vai onko?
- Mistä asioita katsottaisiin? (Asiakirjoihin kirjallut asiat, omaan elämään liittyvät muistot ja muiden kertomat, omat valokuvat, sukupuun piirtäminen, muut?)

KOULUNKÄYNTIIN TURVAAMINEN

- Toimiiko yhteistyö koulun ja lastensuojelun/laitoksen välillä?
- Koetko, että sinua kohdellaan koulussa eri tavalla lastensuojeluasiakkuutesi takia?
- Onko koulusi tietoinen asiakkuudestasi? Onko tärkeää, että koululla on tieto Miksi, miksi ei?

Liite 3 Muistiinpanot yhteisön kokemuspeli

YHTEISÖN KOKEMUSPELIN MUISTIINPANOT

PÄIVÄMÄÄRÄ: ____ / ____ _____

Pelin tarkoituksena on toimia apuvälineenä yhteisen keskustelun herättämiseksi laitoksen arjesta.

Miten sinä koet elämäsi asukkaana? Miten sinä koet työympäristön ammattilaisena? Peiliä pyritään kehittämään laitoksen toimintaa lasten ja nuorten sekä ammattilaisten yhteistyönä.

Katso lisäohjeet mukana tulleesta vihkosesta.

KESKUSTELUUN OSALLISTUJAT:

KEHITTÄMISIDEOITA JA JATKOSTA SOPIMINEN:
